

Bijzonder onderzoek

Voorrecht van rechtsmacht in het kader van het dossier Jonathan Jacob

Bijzonder onderzoek

Voorrecht van rechtsmacht in het kader van het dossier Jonathan Jacob

Verslag goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Hoge Raad voor de Justitie
op 25 maart 2015

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

U kunt dit verslag raadplegen of downloaden op de website van de Hoge Raad voor de Justitie
of via onderstaande QR code:

Hoge Raad voor de Justitie
IJzerenkruisstraat 67
B-1000 Brussel

Tel: +32 (0)2 535 16 16

www.hrj.be

INHOUD

1. DRAAGWIJDTE.....	1
1.1. Aanleiding.....	1
1.2. Evolutie van het dossier tussen verzoek minister en beslissing VAOC.....	1
1.3. Beslissing tot voeren bijzonder onderzoek.....	1
1.4. Onderzoeksopzet – methode - onderzoekstechnieken.....	2
2. VOORRECHT VAN RECHTSMACHT	3
2.1. Onderzoeksopzet en methode	3
2.2. Principes van onpartijdigheid	4
2.3. Begripsomschrijving.....	4
2.4. Doel voorrecht van rechtsmacht	5
2.5. Toepassingsgebied.....	5
2.5.1. <i>Op wie van toepassing?</i>	5
2.5.2. <i>Wanneer van toepassing?</i>	6
2.5.3. <i>Op wat van toepassing?</i>	6
2.5.4. <i>De samenhang</i>	7
2.6. Vervolgingen en berechten van de wanbedrijven en de gecorrectionaliseerde misdaden	8
2.6.1. <i>Algemene regels</i>	8
2.6.2. <i>Bijzondere regels</i>	13
2.7. Rechtsvergelijking.....	14
2.7.1. <i>Frankrijk</i>	15
2.7.2. <i>Nederland</i>	15
3. BEOORDELING HUIDIGE REGELGEVING VOORRECHT VAN RECHTSMACHT	16
4. DOSSIER VOORRECHT VAN RECHTSMACHT LASTENS EERSTE SUBSTITUUT-PROCUREUR DES KONINGS DE LAET EN X.	20
4.1. Onderzoeksopzet en methode	20
4.2. Het dossier voorrecht van rechtsmacht	21
5. AANBEVELINGEN VOORRECHT VAN RECHTSMACHT	31
6. INTERNE BEHEERSING VAN HET DOSSIERBEHEER IN EEN GERECHTELIJK ONDERZOEK IN DE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG ANTWERPEN	32
6.1. Onderzoeksopzet en methode	32
6.2. Het administratief proces van het gerechtelijk onderzoek	33
7. VASTSTELLINGEN DOSSIERBEHEER	36
8. AANBEVELINGEN DOSSIERBEHEER	37
9. BESLUIT	38
10. BIJLAGE SCHEMATISCHE VOORSTELLING ADMINISTRATIEF PROCES GERECHTELIJK ONDERZOEK	40

1. DRAAGWIJDTE

1.1. Aanleiding

Door het parket-generaal te Antwerpen werd, in de rand van het gerechtelijk onderzoek naar de omstandigheden van het overlijden van Jonathan JACOB en op grond van een klacht van de ouders van voornoemde, een strafrechtelijk informatieonderzoek gevoerd naar eventuele valsheid in geschrifte gepleegd door een substituut-procureur des Konings van het Antwerpse parket. Gelet op een aantal aspecten van de zaak die verder dienden te worden onderzocht werd op vordering van het parket-generaal een raadsheer-onderzoeker aangesteld. Uit dit onderzoek waren volgens het parket-generaal geen te weerhouden strafbare elementen ten laste van de substituut-procureur des Konings aan het licht gekomen. De klacht van de ouders werd geseponneerd.

De minister van justitie heeft op 25 februari 2013 de Hoge Raad voor de Justitie verzocht om een bijzonder onderzoek inzake de werking van de afgesloten procedure voorrecht van rechtsmacht in het kader van de zaak Jonathan Jacob. Meer precies verzocht de minister om een bijzonder onderzoek te willen instellen naar de zweem van partijdigheid die in de pers wordt gesuggereerd door het toepassen van de huidige procedure voorrecht van rechtsmacht ten opzichte van de betrokken substituut-procureur des Konings. In het licht van de procedure naar de mogelijke valsheid dient te worden nagegaan of alle geldende regels werden gerespecteerd en meer in het algemeen of aanbevelingen kunnen gedaan worden om in de toekomst deze procedure meer te objectiveren en van alle schijn van partijdigheid te kunnen ontdoen.

1.2. Evolutie van het dossier tussen verzoek minister en beslissing VAOC

Op een persconferentie op 26 februari 2013 kondigde de procureur-generaal te Antwerpen aan dat het dossier werd heropend naar aanleiding van verklaringen van de Antwerpse procureur des Konings Herman DAMS. Laatstgenoemde meende zich te herinneren toch te zijn tussengekomen in de zaak Jonathan JACOB. Het onderzoek naar eventuele valsheid in geschrifte gepleegd door een substituut-procureur des Konings van het Antwerpse parket in de zaak Jonathan JACOB is op 26 februari 2013 opnieuw geopend, en er werd opnieuw een raadsheer-onderzoeker gevorderd. Tegen procureur des Konings Herman DAMS is door het Antwerpse parket-generaal een tuchtonderzoek opgestart op 27 februari 2013.

De minister van justitie heeft haar verzoek tot bijzonder onderzoek niet gewijzigd. Zij kondigde wel in de commissie justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers op 26 februari 2013 aan dat door de heropening van het gerechtelijk onderzoek het bijzonder onderzoek van de Hoge Raad voor de Justitie "in een ander daglicht" komt te staan en "de Hoge Raad voor de Justitie kan later nog terugkomen op het bijzonder onderzoek"¹.

1.3. Beslissing tot voeren bijzonder onderzoek

De verenigde advies- en onderzoekscommissie (VAOC) heeft in haar vergadering van 7 maart 2013 besloten om een bijzonder onderzoek te voeren, met dien verstande dat het bijzonder onderzoek pas kon worden gevoerd nadat de heropende strafzaak tegen de substituut-procureur des Konings - naar valsheid in geschriften - was afgesloten². Op 19 maart 2014 werd een kopie van het dossier voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en X ontvangen.

De familie JACOB-VAN DAELE werd per brief ingelicht over het opstarten van het onderzoek en de draagwijdte van het onderzoek³.

¹ Commissie voor de Justitie, Kamer, B.Verslag, 26 februari 2013, 6 e.v.

² De VAOC heeft geen toegang tot lopende gerechtelijke dossiers.

³ Tijdens het vorige mandaat heeft de AOC in de zaak Jonathan JACOB reeds in 2011 een klacht ontvangen van de ouders. De AOC verklaarde zich toen onbevoegd omdat de feiten het voorwerp uitmaakten van een strafonderzoek. Betrokkenen werden doorverwezen naar een raadsman.

1.4. Onderzoeksopzet – methode - onderzoekstechnieken

Het bijzonder onderzoek is in drie fasen onderverdeeld:

- onderzoeken van de huidige regelgeving inzake voorrecht van rechtsmacht en beoordeling van het systeem, met aandacht voor schijn van partijdigheid;
- onderzoeken of de vigerende regels werden gerespecteerd in de procedure voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en X;
- De kernvraag in het dossier voorrecht van rechtsmacht lastens substituut-procureur des Konings DE LAET en X heeft betrekking op het verwijderen, vervangen of wijzigen van een stuk uit het gerechtelijk dossier. Dit heeft de Hoge Raad voor de Justitie er toe aangezet om ook te onderzoeken of het (administratief) interne beheersingssysteem binnen de afdeling onderzoek in de rechtbank van eerste aanleg en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen redelijke zekerheid biedt zodat het risico op het verdwijnen, toevoegen of wijzigen van stukken uit het dossier is beheerst.

De per onderzoeksfase gevolgde onderzoeksopzet, methode en onderzoekstechnieken worden verder in het verslag afzonderlijk toegelicht.

Dit onderzoek heeft geen betrekking op de lopende strafprocedure over het overlijden van Jonathan JACOB. De Verenigde advies- en onderzoekscommissie heeft geen toegang tot lopende gerechtelijke dossiers en kan niet oordelen over de inhoud van rechterlijke beslissingen⁴.

⁴ 259bis-16 en 17 van het Gerechtelijk Wetboek

2. VOORRECHT VAN RECHTSMACHT

2.1. Onderzoeksofzet en methode

De Hoge Raad voor de Justitie heeft onderzocht:

- of de huidige regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht nog actueel en effectief zijn en of ze nog te verantwoorden zijn in onze hedendaagse maatschappij
- hoe de huidige regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht zich verhouden ten aanzien van de schijn van partijdigheid

Er werd gebruik gemaakt van de volgende referentiekaders:

- Internationale en nationale normen, wetgeving en richtlijnen

Tijdens dit deel van het onderzoek zijn de volgende onderzoekstechnieken aangewend:

Gestructureerde vragenlijst aan leden European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ)

Aan de leden van het ENCJ werd een vragenlijst overgemaakt waarin werd gepeild naar de wijze van berechting en vervolging van magistraten binnen de verschillende lidstaten.

Documentenstudie

Volgende stukken werden onderzocht en geanalyseerd:

- Relevante wetgeving en wetgevingsstukken (België en rechtsvergelijkend)
- Relevante rechtspraak en rechtsleer (België en rechtsvergelijkend)
- Richtlijnen en omzendbrieven inzake voorrecht van rechtsmacht⁵
- Verslag Comité P over eenheden gespecialiseerde interventie
- Verslagen van eerdere bijzondere onderzoeken HRJ

Analytische informatie

- Analyse van de wetgeving en het huidige systeem van voorrecht van rechtsmacht
- Analyse van de ontvangen rechtsvergelijkende informatie en in het bijzonder van de Franse en Nederlandse wetgeving
- Analyse van de principes van onpartijdigheid ten opzichte van de werkelijke toestand

⁵ In het bijzonder omzendbrief COLPG 3/2012 dd. 24 mei 2012.

2.2. Principes van onpartijdigheid

Samen met de onafhankelijkheid is de objectieve⁶ en subjectieve onpartijdigheid⁷ van essentieel belang voor een eerlijk proces (art. 6, EVRM).

De onpartijdigheid van de magistraat houdt in dat hij onbevooroordeeld en onvooringenomen is en blijkt te zijn, zowel bij het wijzen van een vonnis als in de procedures die aan het vonnis voorafgaan.

De magistraat vervult zijn gerechtelijke opdrachten zonder vrees, favoritisme of vooroordelen.

2.3. Begripsomschrijving

De regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht zijn een uitzondering op de algemene bevoegdheidsregels en liggen vervat in de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering⁸. Wie een bepaalde hoedanigheid bezit en die wegens een misdaad of wanbedrijf vervolgd wordt, valt niet onder de bevoegdheid van de gewone correctionele rechtbanken, maar wordt onmiddellijk in eerste en laatste aanleg rechtstreeks door het hof van beroep berecht⁹.

Het voorrecht van rechtsmacht is een beschermingsstatuut dat erin bestaat dat de vervolging van o.m. magistraten voorbehouden wordt aan de hoven van beroep, voor zover het gaat om misdrijven die behoren tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbanken en voor sommige overtredingen tot de bevoegdheid van de politierechtbanken. Het *voorrecht* ligt niet zozeer in de aanstelling van een hoger vonnisgerecht, want dit betekent het verlies van een beroepsmogelijkheid, maar in de manier waarop deze rechtsinstantie zal gevat worden¹⁰. In dit opzicht kan men stellen dat de magistraten genieten van een daadwerkelijke procedurele immuniteit. Deze immuniteit vormt echter verre van een onoverkomelijke hindernis voor de vervolging en moet eerder gezien worden als een filter¹¹.

Het hoofdstuk van het Wetboek van Strafvordering dat betrekking heeft op het voorrecht van rechtsmacht bevat geen volledige procedure voor het onderzoek, vervolging en berechting van magistraten. Het hoofdstuk beperkt zich tot het invoeren van een aantal substantiële afwijkingen ten opzicht van de algemene regels van de strafvordering en verwijst voor het overige naar deze algemene regels¹². De regels uit artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering wijken af van het gemeen recht en moeten op restrictieve wijze worden geïnterpreteerd en toegepast¹³. Bovendien raken ze de openbare orde¹⁴. Dit heeft tot gevolg dat het niet naleven van deze regels leidt tot een nietigheid die in elke stand van het geding en zelfs ambtshalve door de rechter kan worden opgeworpen. Wanneer een magistraat voor een gewone rechtbank (correctionele rechtbank of politierechtbank) vervolgd wordt dan zal deze rechtsinstantie zich ambtshalve onbevoegd moeten verklaren. Ook diegene op wie het voorrecht van rechtsmacht toepassing vindt, kan geenszins verzaken deze nietigheid in te roepen¹⁵.

⁶ Met objectieve onpartijdigheid wordt verwezen naar de afwezigheid van vooringenomenheid die zou kunnen voortvloeien uit het feit dat de magistraat die oordeelt over de grond van de zaak, vroeger reeds in een andere hoedanigheid kennis heeft genomen van dezelfde zaak. Objectieve onpartijdigheid heeft te maken met de functie, niet met de persoon van de magistraat. Zij heeft te maken met een mogelijke dubbelrol van eenzelfde magistraat in dezelfde zaak en resulteert mogelijk in een functiecumulatieverbod.

⁷ Subjectieve onpartijdigheid duidt op de afwezigheid van iedere subjectieve vooringenomenheid t.a.v. de zaak.

⁸ Deze bepalingen zijn in bijna ongewijzigde vorm van kracht sinds de invoering van het wetboek van strafvordering in 1808.

⁹ C. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, 3de ed., Brussel, 1951, II, nr. 1183; R. DECLERCQ, *Eléments de procédure pénale*, Brussel, Bruylant, 2006, nrs. 837-838; G. BELTJENS, *Le code d'instruction criminelle belge*, 1903, I, p. 332; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Luik, Editions du jeune Barreau de Liège, 1989, p. 670 en 976-977; P.-E. TROUSSE, *Les Nouvelles, Droit pénal Tome I* volume 2, Brussel, Larcier, 1962, nr. 400.

¹⁰ A. DESTEXHE, "Privilège de juridiction: toespraak gehouden op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep van Luik op 15 september 1938", *Rev. dr. Pén.* 1938, 1033; F. ERDMAN, "Privilège de de juridiction, la victime du juge", *J.L.M.B. Centenaire*, 1988, 143.

¹¹ J. DE CODT, "De vervolging van magistraten", in X., *Statuut en deontologie van de magistraat*, Brugge, die Keure, 2000, nr. 2.

¹² Zie artikel 502 Sv. Zie ook J. DE CODT, *o.c.*, nr. 3.

¹³ Corr. Luik 18 november 1912, *Pas.* 1913, III, 61; J. CONSTANT, "Crimes commis par les juges", *Les Nouvelles, Procédure pénale*, II, Brussel, 1949, nr. 10; Pand. B., *Poursuite contre les magistrats*, Brussel, Larcier, 1949, nr. 2.

¹⁴ Cass. 29 december 1886, *Pas.* 1887, 77; Cass. 24 april 1967, *Arr. Cass.* 1967, II, 1035; J. CONSTANT, "Crimes commis par les juges", *Les Nouvelles, Procédure pénale*, II, Brussel, 1949, nr. 11.

¹⁵ Cass. 28 december 1886, *Pas.*, 1887, I, 77. G. BELTJENS, *Code d'instruction criminelle*, art. 479, nrs. 7bis, 9 en 24; Pand. B., *Poursuite contre les magistrats*, Brussel, Larcier, 1949, nr. 4.

2.4. Doel voorrecht van rechtsmacht

De ratio legis van het voorrecht van rechtsmacht blijkt uit de voorbereidende werken van het Napoleontische Wetboek van Strafvordering. De opstellers van het Wetboek van Strafvordering uit 1808 hadden geenszins de bedoeling een voorrecht in het leven te roepen voor diegenen die belast waren met de rechtsbedeling. Een magistraat die vervolgd werd, zou net als in het Ancien Régime, blootgesteld worden aan vernedering en omringd worden door een schandaalsfeer¹⁶. Bovendien vonden de opstellers het niet nodig om de beklagde magistraat, wegens de waardigheid van het ambt, met meer eerbied te behandelen dan dat het geval zou zijn geweest als voor een gewone burger.

De beoogde doelstelling van het voorrecht van rechtsmacht was er vooral een van openbaar belang en omvatte twee componenten. Ten eerste wilde men beletten dat magistraten het slachtoffer zouden worden van tergende of roekeloze vervolgingen. Daar zij belast zijn met de bevoegdheid om over hun medeburgers te oordelen, staan zij bloot aan het gevaar om het slachtoffer te worden van een beledigende of onbezonnen vervolging. Bovendien moest vermeden worden dat magistraten die in verdenking zijn gesteld, beoordeeld worden door naaste collega's die zich in een delicate of dubbelzinnige situatie bevinden waardoor ze ofwel te streng ofwel te tolerant zouden berechten¹⁷, want iedere schijn van partijdigheid diende vermeden te worden. Daarom moest de vervolging of berechting door zijn ondergeschikten of zijn rechtstreekse ambtgenoten te allen tijde worden vermeden¹⁸. Met de tweede doelstelling wilden de wetgever in 1808 bijzondere waarborgen inbouwen opdat de maatschappij beschermd zou worden tegen de straffeloosheid van de leden van de rechterlijke macht¹⁹. Men wilde de buitensporigheden van hen die een voorbeeld van correctheid zouden moeten zijn op krachtdadige wijze kunnen beteugelen.

De afwijkende procedureregels in artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering hebben algemeen tot doel om de onafhankelijkheid van de rechterlijke functie te waarborgen en tegelijkertijd de buitensporigheden van hen die een voorbeeld van correctheid zouden moeten zijn op stringente wijze te beteugelen²⁰.

2.5. Toepassingsgebied²¹

2.5.1. Op wie van toepassing?

De lijst opgenomen in artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering (misdrijf buiten het ambt) is identiek aan die opgenomen in artikel 483 van datzelfde wetboek (misdrijf binnen het ambt). Deze garantie wordt dus in elk geval toegekend aan de vrederechters en de rechters van de politierechtbanken, aan de rechters in de rechtbank van eerste aanleg, aan de rechters in de arbeidsrechtbanken of in de rechtbanken van koophandel, aan de raadsheren in het hof van beroep, het arbeidshof en het Hof van Cassatie, aan de magistraten van het parket bij een rechtbank of een hof, de federale magistraten, aan de leden van de Raad van State en zijn auditoraat of zijn coördinatiebureau, aan de eerste voorzitter, aan de voorzitter en aan de raadsheren in het Rekenhof, aan de rechters en referendarissen bij het Grondwettelijk Hof, aan de referendarissen bij het Hof van Cassatie, de leden van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en aan de provinciegouverneurs.

Voor de rechters in de arbeidsrechtbanken en de rechters in de rechtbanken van koophandel geldt de regeling enkel voor de professionele magistratenen niet voor de rechters en raadsheren in sociale zaken en de rechters in handelszaken²².

¹⁶ E. FABRE, *Les privilèges de juridiction des articles 479 et suivants du Code d'instruction criminelle, thèse*, Toulouse, Imprimerie F. Boisseau, 1935, p. 14.

¹⁷ M. CHOLET, *Rapport fait au corps législatif par la séance du 12 décembre 1808*, in J.G. LOCRE, *Législation civile, commerciale et criminelle*, XIX, Brussel, Librairie de jurisprudence de R. TALLIER, 1836, 245- 246; M. THONISSEN, *Travaux préparations du Code de procédure pénale*, II, Brussel, Imprimerie A. Lefèvre, 1885, 293.

¹⁸ J. CONSTANT, "Crimes commis par les juges", *Les Nouvelles, Procédure pénale*, II, Brussel, 1949, nr. 3; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Luik, Editions du jeune Barreau de Liège, 1989, p. 977.

¹⁹ J. FIERS, "Enige beschouwingen aangaande het voorrecht van rechtsmacht", *Rechtsk. T.* 1939, 334; A. VANDEPLAS, "Betreffende het voorrecht van rechtsmacht" (noot onder Antwerpen 29 februari 1984), *R.W.* 1984- 85, 352.

²⁰ J. DE CODT, *o.c.*, nr. 2.

²¹ J. DE CODT, *o.c.*, 154 e.v.

²² Cass. 14 oktober 1975, *Pas.*, 1976, 192; *R.W.* 1975-76, 1461.

De plaatsvervangende magistraten genieten onder dezelfde voorwaarden van het voorrecht van rechtsmacht als de beroepsmagistraten²³.

De lijst van personen die genieten van deze gerechtelijke waarborgen is exhaustief. Zij kan niet worden uitgebreid tot de griffiers²⁴, ook al zijn de gerechten omschreven in artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering niet rechtsgeldig samengesteld zonder hun bijstand²⁵.

Gezien de gerechtelijke stagiair geen magistraat is, valt deze niet onder de toepassing van de regels van het voorrecht van rechtsmacht, zelfs niet wanneer hij door de procureur-generaal werd gelast om de functies van het openbaar ministerie geheel of gedeeltelijk uit te oefenen.

2.5.2. Wanneer van toepassing?

Het is een noodzakelijke maar voldoende voorwaarde dat de betrokkene op het moment van de inbreuk of van de vervolging één van de beschermende hoedanigheden bekleedt²⁶. Indien de benoeming tot één van deze ambten zich voordoet ná de regeling van de procedure en de correctionele verwijzing, maar vóór de uitspraak, zal de rechtbank zich onbevoegd moeten verklaren²⁷.

Het verlies van de hoedanigheid van magistraat door afzetting, ontslag, ontzetting uit het ambt of toegang tot het emeritaat belet niet dat de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering toegepast worden voor misdrijven die gepleegd werden toen de betrokkene nog in functie was. Op dezelfde manier is het bevoorrecht regime van toepassing op een persoon die pas magistraat is geworden nadat hij het misdrijf beging²⁸.

Wat betreft de misdrijven begaan door magistraten na de ambtsneerlegging moet men een onderscheid maken tussen de magistraat wiens loopbaan een einde neemt omdat hij de ouderdomsgrens bereikt heeft en de magistraat die om een andere reden stopt met werken. In het eerste geval wordt de magistraat in principe toegelaten tot het emeritaat. Hij blijft lid van de rechterlijke macht en behoudt het voorrecht van rechtsmacht. In het tweede geval wordt de gewezen magistraat behandeld als een gewone rechtsonderhorige, zelfs wanneer hem toegelaten werd de eretitel van zijn ambt te dragen. Dit onderscheid geldt evenzeer voor de leden van de Raad van State en hun auditoraat en voor de leden van het Grondwettelijk Hof²⁹.

2.5.3. Op wat van toepassing?

Beginsel

De regels van voorrecht van rechtsmacht zijn van toepassing op de misdaden en wanbedrijven. Om te weten of artikel 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering al dan niet van toepassing zijn, dient men na te gaan welke de maximale straf is die door de wet op het misdrijf bepaald wordt en dient men geen rekening te houden met de straf die de rechter uiteindelijk oplegt of kan opleggen. Is deze maximale straf een politiestraf, dan geldt het gemeen recht: er bestaat geen voorrecht van rechtsmacht met betrekking tot overtredingen. De geringe ernst van deze vervolgingen rechtvaardigt geen afwijking van de gewone bevoegdheidsregels. Het hof van beroep blijft echter bevoegd wanneer het een wanbedrijf contraventionaliseert³⁰, en omwille van verzachtende omstandigheden beslist om voor een wanbedrijf slechts een politiestraf op te leggen.

²³ Cass. 5 juli 1938, *Pas.* 1938, I, 256.

²⁴ F. HELLE, *Traité de l'instruction criminelle*, I11, Brussel, 1869, nr. 4012 en 4085.

²⁵ Cass. 17 februari 1993, *Pas.*, 1993, I, 184.

²⁶ Cass. 19 februari 1962, *Pas.*, 1962, 697.

²⁷ Cass. 9 februari 1988, *Pas.*, 1988, 854.

²⁸ Het voorrecht van rechtsmacht speelt natuurlijk geen enkele rol ten opzichte van de persoon die het misdrijf begaat vóór zijn benoeming maar pas vervolgd wordt na zijn ontslag of afzetting.

²⁹ Cass. 5 januari 1959, *Pas.*, 1959, 449; *Rev. dr. pén.* 1958-59, 575; *R. W.*, 1958-59, 1197, en de conclusies van advocaat-generaal DUMON.

³⁰ Contraventionalisering is de techniek (bij toepassing van de gewone bevoegdheidsregels) waarbij een als wanbedrijf omschreven feit mits aanneming van verzachtende omstandigheden naar de politierechtbank wordt verwezen in plaats van naar de correctionele rechtbank, het rechtscollege dat normaal bevoegd zou zijn om kennis te nemen van wanbedrijven.

Ook de misdrijven die ressorteren onder de bevoegdheid van de politierechtbank kunnen onder het voorrecht van rechtsmacht vallen. Zo is artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering toepasselijk op alle overtredingen omschreven in artikel 29 van het koninklijk besluit van 16 maart 1968 (Wegverkeerswet) omdat de verschillende maximale straffen die in dit artikel voorzien worden correctionele straffen zijn. De magistraat die snelheidsbeperkingen overschrijdt of die zijn wagen op een onregelmatige manier parkeert, zal dus niet verschijnen voor een politierechtbank maar wel, behoudens minnelijke schikking of seponering, voor het hof van beroep, en dit op dagvaarding van de procureur-generaal.

De wet hanteert geen onderscheid tussen de misdrijven strafbaar gesteld in het Strafwetboek dan wel in bijzondere strafwetten. Het feit dat de persoon die het misdrijf beging één van de hoedanigheden bezit die in de artikelen 479 en 483 van het Wetboek van Strafvordering zijn opgesomd, volstaat om het exclusief recht van vervolging toe te doen komen aan de procureur-generaal³¹, zelfs indien het instellen van de strafvordering is toevertrouwd aan de administratie, zoals bijvoorbeeld die van de douane en accijnzen.

Wat betreft de pers- en politieke wanbedrijven begaan door een magistraat: deze worden, net zoals misdaden, berecht door het hof van assisen. Wat de uitoefening van de strafvordering en het onderzoek betreft, zullen de regels van de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering in acht moeten worden genomen.

De uitzondering

Er bestaan twee categorieën van misdrijven die buiten de regeling van voorrecht van rechtsmacht vallen: de misdrijven in oorlogstijd begaan tegen de uitwendige veiligheid van de staat en de zittingsmisdrijven.

Zittingsmisdrijven zijn misdrijven gepleegd in aanwezigheid van de rechter en het publiek, zodat een van de bestaansredenen van het voorrecht van rechtsmacht niet voorhanden is: men moet er hier inderdaad niet voor vrezen dat de magistraat het voorwerp zou worden van kwaadaardige en onverantwoorde beschuldigingen. Overeenkomstig artikel 181 van het Wetboek van Strafvordering zal het misdrijf ter terechtzitting gepleegd onmiddellijk door de rechtbank kunnen worden berecht nadat de voorzitter een proces-verbaal heeft opgemaakt. In geval van misdaad zal men de procedurevoorschriften van de artikelen 506 en 507 van hetzelfde wetboek nakomen, volgens het onderscheid dat daar gemaakt wordt in functie van de rechtbank ter terechtzitting waarvan de feiten zich voordeden. Hier moet in herinnering gebracht worden dat een magistraat niet kan vervolgd worden voor zijn uitlatingen op de zitting³².

2.5.4. De samenhang

Bij toepassing van artikelen 226, 227 en 501, tweede alinea, van het Wetboek van Strafvordering worden mededaders en medeplichtigen aan een misdrijf begaan door een magistraat, evenals de daders van samenhangende misdrijven, samen met en volgens dezelfde procedure als de magistraat vervolgd. Het al dan niet voorhanden zijn van samenhang is een feitenkwestie die door de bodemrechter beoordeeld wordt: twee of meerdere zaken zijn samenhangend van zodra het belang van een goede rechtsbedeling vereist dat zij samen behandeld en gevonnist worden. Het mechanisme van de samenhang heeft tot gevolg dat gewone rechtsonderhorigen onderworpen kunnen worden aan de procedure die uiteengezet wordt in de artikelen 479 en volgende van het Wetboek van Strafvordering³³.

De prorogatie van bevoegdheid wegens samenhang veronderstelt dat de strafvordering gelijktijdig gebeurt voor bevoorrechte en niet bevoorrechte personen. Wanneer de bevoorrechte persoon geniet van de verjaring, berecht wordt of overlijdt voordat de strafvordering is ingesteld tegen de niet bevoorrechte persoon, is het evident dat deze laatste zal worden vervolgd volgens de regels van het gemeen recht. Omgekeerd belet de vrijspraak van een magistraat niet dat de medeplichtigen die met hem gedagvaard zijn, door het hof van beroep worden veroordeeld.

³¹ Cass. 19 juli 1897, *Pas.*, 1897, 265, en de conclusies van advocaat-generaal MELOT.

³² Cass. 9 mei 1978, *Pas.*, 1978, 1026.

³³ Cass. 9 december 1987, *Pas.* 1988, nr. 216.

Samenhang kan pas voorhanden zijn en effect ressorteren in zoverre de strafvordering is ingesteld. Enkel een neerlegging van een klacht volstaat niet. Men kan bijgevolg een klacht met betrekking tot een magistraat neerleggen bij de procureur-generaal en zich tegelijkertijd burgerlijke partij stellen bij een onderzoeksrechter, waarbij deze vordering uitsluitend gericht is tegen misdadigers en medeplichtigen van de magistraat tegen wie de hoofdvordering is gericht³⁴. Indien de procureur-generaal beslist een onderzoek in te stellen, zal het naast elkaar bestaan van de twee procedures met zich meebrengen dat de zaak door de raadkamer aan de onderzoeksrechter onttrokken wordt en de stukken aan deze instantie worden overgemaakt.

De samenhang kan ook gevolgen hebben voor de materiële bevoegdheid en de bevoegdheid *ratione temporis*: het voorrecht van rechtsmacht is van toepassing op overtredingen die samenhang vertonen met een wanbedrijf of een misdaad. Het voorrecht van rechtsmacht is ook toepasselijk op feiten gepleegd ná de stopzetting van het ambt (omwille van andere redenen dan het bereiken van de leeftijdsgrens), wanneer deze feiten samenhang vertonen met een feit gepleegd vóór het verlies van de beschermde hoedanigheid.

Het komt er aldus op neer dat ook de mededaders en medeplichtigen van de magistraat of bevoorrechte persoon rechtsreeks in eerste en enige aanleg door het hof van beroep zullen worden berecht.

2.6. Vervolgingen en berechten van de wanbedrijven en de gecorrectionaliseerde misdaden

Het Wetboek van Strafvordering bepaalt de regels die van toepassing zijn voor alle magistraten en andere bevoorrechte personen. Aan de leden van de zetel en het parket bij de Hoven van beroep³⁵ worden bijkomende zekerheden geboden.

De omzendbrief 3/2012 van 24 mei 2012 van het College van procureurs-generaal betreffende het voorrecht van rechtsmacht bevat richtlijnen voor de toepassing van de regels inzake voorrecht van rechtsmacht³⁶. De inhoud van deze omzendbrief vormt de basis voor het onderstaand overzicht van de toepasselijke regels.

2.6.1. Algemene regels

Monopolie van de procureur-generaal op de strafvordering

Zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheid van de federale procureur vermeld in artikel 144ter van het Gerechtelijk Wetboek, is de procureur-generaal als enige bevoegd om de strafvordering in te stellen ten laste van magistraten en van andere bevoorrechte personen³⁷.

Noch de burgerlijke partijstelling, noch de rechtstreekse dagvaarding op verzoek van de benadeelde persoon voor het vonnisgerecht worden door de wet toegestaan.

Een dergelijke burgerlijke partijstelling is onontvankelijk en deze niet-ontvankelijkheid heeft, wegens de samenhang, ook betrekking op de niet bevoorrechte rechtsonderhorigen, die in dezelfde burgerlijke partijstelling beoogd worden.

Wat in geval van klacht met burgerlijke partijstelling t.o.v. een bevoorrechte rechtsonderhorige?

In dit geval zal de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg, na mededeling van het dossier door de onderzoeksmagistraat, de niet-ontvankelijkheid van deze burgerlijke partijstelling vaststellen. Deze

³⁴ Cass. 19 januari 1988, *Pas.*, 1988, 585.

³⁵ Art. 481 Sv.

³⁶ Zie omzendbrief COLPG 3/2012 dd. 24 mei 2012 - http://www.om-mp.be/extern/getfile.php?p_name=4230142.PDF&pid=4905154

³⁷ Overeenkomstig de artikelen 479 en 483 Sv. dagvaardt de procureur-generaal de titularis van het voorrecht van rechtsmacht die een misdrijf heeft gepleegd dat een correctionele straf meebrengt voor het hof van beroep. Men leidt uit deze bepaling af dat de procureur-generaal in deze uitsluitend bevoegd is om de strafvordering in te stellen ten aanzien van magistraten en andere bevoorrechte personen. Zie ook J. DE CODT, *o.c.*, nr. 12.

rechterlijke beslissing, in de mate dat ze vaststelt dat de strafvordering nooit werd ingesteld, stelt een einde aan de procedure onder voorbehoud van een hoger beroep voor de kamer van inbeschuldigingstelling³⁸.

Het starten van het gerechtelijk onderzoek door de procureur-generaal ten laste van een persoon die voorrecht van rechtsmacht geniet, zet de strafvordering niet op de gebruikelijke wijze in beweging. De procureur-generaal behoudt immers het recht van seponering wanneer het gerechtelijk onderzoek afgesloten is. De burgerlijke partijstelling door het slachtoffer is niet mogelijk tijdens het gerechtelijk onderzoek, maar kan uitsluitend gebeuren voor de eerste kamer van het hof van beroep, waar de zaak door de procureur-generaal eventueel aanhangig wordt gemaakt na het gerechtelijk onderzoek.

De benadeelde partij heeft dus niet de mogelijkheid om via een burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter de strafvordering op gang te brengen. De rechtstreekse dagvaarding door een benadeelde voor de correctionele rechtbank of voor het hof van beroep is evenmin mogelijk.

(...)

Wat wanneer de betrokkenheid van een bevoorrechte rechtsonderhorige tijdens het gerechtelijk onderzoek aan het licht komt?

In dit geval moet de onderzoeksmagistraat het dossier onmiddellijk aan het openbaar ministerie mededelen, opdat deze een vordering tot ontslag van onderzoek en tot verwijzing naar het openbaar ministerie om te handelen als naar recht, aan de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg zou kunnen richten.

Nadat gevolg wordt gegeven aan deze vordering wordt het dossier tot beschikking overgemaakt aan de procureur-generaal bij het hof van beroep van het rechtsgebied.

De onderzoeksdaeden uitgevoerd door de onderzoeksrechter voordat de betrokkenheid van een bevoorrechte rechtsonderhorige gekend was, zijn wettig en blijven dus geldig.

De nietigheid van de rechtstreekse dagvaarding, op verzoek van de benadeelde partij, voor een vonnisgerecht, kan geenszins gedekt worden door een vrijwillige verschijning van de bevoorrechte rechtsonderhorige.

De procureur-generaal heeft ter zake bijgevolg een algemene bevoegdheid, behoudens de mogelijkheid voor de minister van justitie om in geval van duidelijke inertie gebruik te maken van zijn positief injunctierecht.

Na opsporings- of gerechtelijk onderzoek geleid door een raadsheer-onderzoeker, aangesteld door de eerste voorzitter van het hof van beroep op verzoek van de procureur-generaal, kan deze laatste:

- ofwel het dossier seponeren,
- ofwel de bezitter van het voorrecht van rechtsmacht en de eventuele mededaders of medeplichtigen, evenals de daders van samenhangende misdrijven, voor de eerste kamer van het hof van beroep van zijn zetel dagvaarden dat in eerste en laatste aanleg uitspraak doet.

De beslissing tot seponering door de procureur-generaal is geen jurisdictionele beslissing die met een buitenvervolginstelling vergelijkbaar is.

Deze beslissing is niet vatbaar voor cassatieberoep, heeft geen gezag van een in van kracht van gewijsde gegane beslissing, en verhindert het openbaar ministerie niet terug vervolging in te stellen, zelfs als er geen nieuwe bezwaren zijn.

Ook artikel 216bis, §3, van het Wetboek van Strafvordering voorziet uitdrukkelijk dat de minnelijke schikking toegepast kan worden op de personen bedoeld in artikelen 479 en 483 van het Wetboek van Strafvordering.

De procureur-generaal kan bijgevolg, indien de wettelijke voorwaarden vervuld zijn, een minnelijke schikking voor een door hem bepaald bedrag, voorstellen aan de bevoorrechte persoon.

³⁸ Cass. 1 april 1996, Pas. 1996, I, 255 met conclusies LIEKENDAEL

Territoriale bevoegdheid van de procureur-generaal

De gebruikelijke criteria van de territoriale bevoegdheid zijn van toepassing³⁹ om te bepalen welke procureur-generaal bevoegd is.

Volgens het vast gebruik is de bevoegde procureur-generaal de procureur-generaal van het hof van beroep, waar de betrokken magistraat zijn ambt uitoefent (functionele procureur-generaal) voor zover deze wettelijk bevoegd is, behalve in de gevallen waarin de wet de verwijzing van de zaak door het Hof van Cassatie naar een ander hof van beroep voorziet.

Uitzonderingen:

- Wanneer het ten laste gelegde misdrijf het voorwerp uitmaakt van een complex dossier waarvan het opsporings- of gerechtelijk onderzoek noodzakelijkerwijze door de rechtsmacht van de plaats van het misdrijf moet worden gevoerd.
- Indien dringende bewarende maatregelen zich opdringen (bijvoorbeeld alcoholintoxicatie in het verkeer) is de bevoegde procureur-generaal in eerste instantie de procureur-generaal van de plaats van het misdrijf. Het dossier wordt nadien toegezonden aan de functionele procureur-generaal, indien deze laatste uiteraard bevoegd is op basis van artikel 23, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering.

Indien het onderzoek om redenen van bevoegdheid niet wordt gevoerd door de functionele procureur-generaal, zal deze laatste wel worden verwittigd door zijn ambtgenoot van het instellen van dit onderzoek en het verder gevolg ervan. Wat de federale magistraat betreft zal de bevoegde procureur-generaal dezelfde informatie overmaken aan de federale procureur.

Wanneer een strafonderzoek wordt geopend of wanneer vervolgingen worden ingesteld ten laste van een effectieve of plaatsvervangende magistraat, brengt de bevoegde procureur-generaal hiervan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie op de hoogte.

2.6.1.1. Het opsporingsonderzoek

Rol van de procureur des Konings

Wanneer de procureur des Konings op de hoogte wordt gebracht van een misdrijf gepleegd door een magistraat of door een andere bevoorrechte persoon, is hij onbevoegd om te handelen, behalve in geval van delegatie van de procureur-generaal ter uitvoering van door hem genomen vorderingen.

De procureur des Konings beperkt zich de stukken betreffende het misdrijf aan de procureur-generaal tot beschikking mede te delen. Hij is niet bevoegd om zelf een daad van vervolging in te stellen wanneer hij kennis neemt van een misdrijf gepleegd door een magistraat.

In geval van absolute noodzakelijkheid om een bewarende maatregel te nemen of dringende onderzoeksverrichtingen uit te voeren, moet de magistraat met dienst van het parket van eerste aanleg telefonisch contact opnemen met de magistraat met dienst van het parket-generaal, die de gepaste maatregelen neemt of hem de machtiging geeft om deze in zijn naam en op zijn verzoek uit te voeren. De vermelding van deze machtiging moet op de processen-verbaal staan die opgesteld worden naar aanleiding van de uitvoering van deze maatregelen.

³⁹ Art. 23 Wetboek van Strafvordering.

Gedrag van de verbalisanten

Wanneer de verbalisanten geconfronteerd worden met een magistraat of een andere bevoorrechte persoon tegen dewelke er aanwijzingen bestaan van het plegen van een wanbedrijf of van een misdrijf, moeten ze zich beperken tot:

- de magistraat met dienst op het parket te verwittigen die contact zal opnemen met de magistraat met dienst van het parket-generaal
- een proces-verbaal op te stellen met alle nuttige vaststellingen, het verhoor van de klager, van het slachtoffer en van de eventuele getuigen, de identiteit van de bevoorrechte persoon en de vaststelling van zijn hoedanigheid.

De verbalisanten kunnen nooit de bevoorrechte persoon, die verdacht wordt van een misdrijf, op eigen gezag verhoren, zelfs als deze geen bezwaar heeft.

Deze kan immers geen afstand doen van zijn voorrecht van rechtsmacht vermits deze wettelijke bepalingen van openbare orde zijn.

Daarentegen stelt het verhoor van een persoon die voorrecht van rechtsmacht geniet als klager, getuige of van burgerlijk verantwoordelijke geen probleem. Het verbod om te worden gehoord geldt enkel voor de magistraat die ervan wordt verdacht een misdrijf te hebben begaan.

Voor verkeersinbreuken en alcoholcontroles geldt een specifieke regeling⁴⁰.

2.6.1.2. Het gerechtelijk onderzoek en afsluiting van het onderzoek

De eerste voorzitter van het hof van beroep is de bevoegde magistraat om een gerechtelijk onderzoek te voeren in hoofde van een persoon die voorrecht van rechtsmacht geniet. Het is de procureur-generaal die dit gerechtelijk onderzoek kan vorderen.

De eerste voorzitter kan zelf de zaak behandelen of hiertoe een raadsheer van het hof van beroep of een rechter van de rechtbank van eerste aanleg aanwijzen. Hij kan eveneens de onderzoeksrechter met dienst aanwijzen zonder hem met naam en toenaam aan te duiden⁴¹. Deze beschikking tot aanwijzing is niet vatbaar voor hoger beroep.

Wanneer de mogelijke betrokkenheid van een magistraat of andere bevoorrechte persoon blijkt nadat bij de onderzoeksrechter een onderzoek is geopend volgens de algemene regels van het strafprocesrecht, dan kan de onderzoeksrechter de bevoorrechte persoon onder ede horen als getuige. Bevat het dossier echter aanwijzingen over de schuld van de betrokkene, dan is een verhoor onder ede uitgesloten. Ook een verhoor zonder eedaflegging zou niet mogelijk zijn omdat deze handelswijze het bestaan van aanwijzingen van schuld aan het licht zou brengen en de onbevoegdheid van de onderzoeksrechter ten aanzien van de zaak die vanaf dat moment

⁴⁰ De bevoegde procureur-generaal is de procureur-generaal van het hof van beroep, waar de betrokken magistraat of bevoorrechte persoon zijn ambt uitoefent voor zover deze wettelijk bevoegd is op basis van artikel 23, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering. Indien deze functionele procureur-generaal niet bevoegd is, is de procureur-generaal van de plaats van het misdrijf bevoegd. Indien dringende bewarende maatregelen zich opdringen (bijvoorbeeld ingeval van alcoholintoxicatie in het verkeer) is de bevoegde procureur-generaal in eerste instantie de procureur-generaal van de plaats van het misdrijf. Het dossier wordt nadien toegezonden aan de functionele procureur-generaal. Wanneer een magistraat of een bevoorrechte persoon in een openbare plaats op het punt staat een voertuig of een rijder te besturen (art. 59, § 1, 3° van de gecoördineerde wetten betreffende de politie over het wegverkeer), kan de bevoegde politieambtenaar, zoals voor alle andere bestuurders, een ademtest opleggen of, in voorkomend geval, een ademanalyse. Het gaat hier om een handeling van administratieve politie die zonder tussenkomst van het parket-generaal gebeurt. In de andere gevallen voorzien in art. 59 § 1, 1° en 2° van voornoemde wetten zal de bevoegde politieambtenaar alvorens een ademtest of een ademanalyse op te leggen aan een bestuurder die voorrecht van rechtsmacht geniet, contact moeten opnemen met de procureur des Konings om toelating te krijgen. Bij ressortelijke omzendbrief hebben de procureurs des Konings de opdracht gekregen in een dergelijk geval, indien de voorwaarden voorzien in artikel 59 § 1, 1° en 2° vervuld zijn, in naam en opdracht van de procureur-generaal, de ademtest of de ademanalyse aan de bevoorrechte persoon op te leggen. Enkel in geval van positief resultaat moet het ambt van de procureur des Konings telefonisch contact opnemen met het parket-generaal om instructies te krijgen. Dezelfde circulaire laat ook de politieambtenaren toe, indien daartoe aanleiding bestaat de nodige maatregelen te treffen om te vermijden dat de bevoorrechte persoon zich aan de controle zou onttrekken.

⁴¹ Cass. 18 juni 1985, Pas., 1985, 1335 ; *Rev.dr.pén.* 1986, 298.

tot de bevoegdheid van het hof van beroep behoort. Het lijkt dus gepast dat de onderzoeksrechter in dergelijk geval zijn dossier onmiddellijk door middel van een beschikking overmaakt aan het parket en dat hij zich onthoudt van elke onderzoeksdaad tot aan zijn gedeeltelijk of gehele onttrekking. In geval van onderzoeksdaaden die rechtstreeks gericht zijn op de inbeschuldigingstelling van de beschermde persoon, zullen deze door nietigheid zijn aangetast⁴².

Tijdens het gerechtelijk onderzoek kan de onderzoeksmagistraat (eerste voorzitter van het hof of de magistraat die hij hiertoe heeft aangewezen), een aanhoudingsmandaat verlenen ten laste van de bevoorrechte persoon. Dit wordt onderworpen aan de controle voorzien in de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis. Deze controle behoort echter tot de exclusieve bevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling die in eerste en laatste aanleg uitspraak doet, zowel ten opzichte van de bevoorrechte persoon als ten opzichte van de mededaders, medeplichtigen en daders van samenhangende misdrijven. Door de dagvaarding van de procureur-generaal, na het beëindigen van het gerechtelijk onderzoek, komt een einde aan de maandelijkse handhaving van het mandaat (op dezelfde wijze als een beschikking tot verwijzing). De verdachte kan trouwens, bij verzoekschrift gericht aan de eerste kamer van het hof van beroep, die door de dagvaarding gevat werd, zijn vrijlating vragen.

Ook wanneer de procureur-generaal ten laste van een persoon die voorrecht van rechtsmacht geniet een gerechtelijk onderzoek vordert, behoudt hij na het afsluiten van dit onderzoek het recht om te seponeren. De benadeelde kan zich enkel burgerlijke partij stellen voor de eerste kamer van het hof van beroep indien de zaak na het gerechtelijk onderzoek door de procureur-generaal aanhangig wordt gemaakt.

Wanneer het gerechtelijk onderzoek is afgesloten, wordt het dossier aan de procureur-generaal medegedeeld.

De procureur-generaal beslist alleen, dus zonder tussenkomst van de kamer van inbeschuldigingstelling, over wat het gevolg zal zijn van de procedure⁴³. Het maakt geen verschil uit of de zaak voorwerp was van een opsporingsonderzoek dan wel van een gerechtelijk onderzoek: vermits enkel de procureur-generaal bevoegd is om met betrekking tot een magistraat een strafvordering in te stellen, behoort het hieruit voortvloeiende recht om niet te vervolgen en de zaak te seponeren hem logischerwijze ook toe. De artikelen 479 en 483 van het Wetboek van Strafvordering wijken dus af van de regel die stelt dat het onderzoek een beoordeling van de tenlastelegging door een onderzoeksgerecht tot gevolg heeft.

De beslissing om niet te vervolgen is louter een seponering door het openbaar ministerie. Het is geen juridische beslissing die vergelijkbaar is met een beschikking tot buitenvervolginstelling⁴⁴. De beslissing om niet te vervolgen is niet vatbaar voor cassatieberoep⁴⁵, heeft geen enkele kracht van gewijsde en verbindt het openbaar ministerie niet. Hieruit volgt dat de regel volgens dewelke de strafvordering enkel in geval van nieuwe tenlasteleggingen kan hervat worden niet van toepassing is. De aard van de beslissing om niet te vervolgen heeft eveneens tot gevolg dat de procureur-generaal de partijen in hun middelen niet moet horen alvorens een beslissing te nemen.

2.6.1.3. De uitspraak

De eerste kamer van het hof van beroep is als enige bevoegd om uitspraak te doen over de misdrijven gepleegd door de houders van het voorrecht van rechtsmacht⁴⁶. Het hof van beroep beslist in eerste en laatste aanleg en het uitgesproken arrest kan slechts het voorwerp uitmaken van een cassatieberoep.

⁴² J. DE CODT, , o.c., nr. 20.

⁴³ Dit onderzoeksgerecht moet enkel worden gevat wanneer het feit door de wet strafbaar is gesteld met criminele straffen en wanneer de vervolgende instantie de verwijzing naar het hof van assisen vraagt. In het kader van dit bijzonder onderzoek wordt hierop niet verder ingegaan. Voor de regels inzake vervolging en berechting van misdaden, zie omzendbrief COLPG 3/2012 dd. 24 mei 2012, o.c., voetnoot 37.

⁴⁴ Cass., 22 oktober 1985, R.W., 1985-86, 2827.

⁴⁵ Cass., 23 oktober 1984, R.W., 1984-84, 2849.

⁴⁶ Artikel 113 van het Gerechtelijk Wetboek.

2.6.2. Bijzondere regels⁴⁷

Artikelen 481 en 482 van het Wetboek van Strafvordering vullen de hierboven vermelde regels aan wanneer de verdachte lid is van een hof van beroep of een magistraat is van het openbaar ministerie bij dit Hof.

In deze hypothese is de procureur-generaal verplicht om onmiddellijk kopie van de klacht en van de stukken naar de minister van justitie te sturen, zonder enige vertraging voor het onderzoek dat zal worden voortgezet zoals voorzien in de algemene regels.

De minister van justitie zendt de ontvangen stukken door naar het Hof van Cassatie dat de zaak, indien nodig, naar een ander hof van beroep zal verwijzen dan het hof waartoe de verdachte behoort.

Toepassingsveld ratione materiae en ratione personae

Er dient geen onderscheid gemaakt te worden tussen de feiten die gepleegd worden binnen of buiten de uitoefening van het ambt.

Gezien een arbeidshof een hof van beroep is in de zin van artikel 481 van het Wetboek van Strafvordering, moeten de leden ervan op voet van gelijkheid worden behandeld.

Daarentegen vallen de leden van het Hof van Cassatie, de leden van het Grondwettelijk Hof, de provinciegouverneurs, de leden van het Rekenhof evenals deze van de Raad van State niet onder de bepalingen van artikelen 481 en 482 van het Wetboek van Strafvordering

Bevoegdheid van de procureur-generaal bij het hof van beroep

De procureur-generaal die een aangifte of een klacht lastens een magistraat van het hof van beroep van zijn zetel krijgt, is niet in alle gevallen verplicht de stukken te richten aan de minister van justitie.

De overdracht van stukken aan de minister van justitie is alleen noodzakelijk indien de procureur-generaal overweegt de betrokken magistraat voor het vonnisgerecht te vervolgen.

De overdracht van stukken zet de strafvordering in beweging aangezien het Hof van Cassatie onvermijdelijk zal gevat worden met de vervolgingen en zich zal moeten uitspreken over de richting die aan de procedure dient te worden gegeven. Nochtans sluit dit niet uit dat de procureur-generaal van het hof van beroep naar waar de stukken worden verwezen de volledige bevoegdheid behoudt om te dagvaarden.

Na overdracht van de stukken aan de minister van justitie blijft de procureur-generaal echter bevoegd in zijn rechtsgebied om, in geval van hoogdringendheid, alle nuttige onderzoeksverrichtingen te verrichten. Hij kan met name de aanwijzing van een raadsheer-onderzoeker vorderen.

Dit gerechtelijk onderzoek zal in het oorspronkelijk rechtsgebied verder uitgevoerd worden totdat het Hof van Cassatie beslist de zaak naar een ander rechtsgebied te verwijzen. De oorspronkelijke raadsheer-onderzoeker wordt dan onmiddellijk ontlast van de zaak en de eerste voorzitter van het Hof van beroep waarnaar de zaak verwezen wordt, zal een nieuwe raadsheer-onderzoeker moeten aanwijzen.

Om de geest van de wet te respecteren dient de aanwijzing van een raadsheer-onderzoeker in het oorspronkelijke rechtsgebied van de verdachte magistraat alleen gevorderd indien deze maatregel absoluut noodzakelijk blijkt te zijn.

⁴⁷ Voor de regels inzake vervolging en berechting van misdaden, zie omzendbrief COLPG 3/2012 dd. 24 mei 2012, o.c., voetnoot 37.

Rol van de minister van justitie

De rol van de minister van justitie bestaat er in de stukken die hem worden meegedeeld aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie over te maken. In deze procedure heeft de minister van justitie geen beoordelingsmacht en kan hij de procedure noch onderbreken, noch vertragen.

Rol van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en opdracht van dit hof

De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie ontvangt de stukken die hem worden meegedeeld door de minister van justitie. Hij kijkt deze na en, indien hij het nuttig acht, na bijkomend opsporingsonderzoek, brengt hij de zaak voor de tweede kamer van het Hof van Cassatie, bij schriftelijke vordering ingediend op de griffie van het Hof, en vordert hij:

- Ofwel de verwijzing naar een ander hof van beroep of naar de voorzitter ervan
- Ofwel dat er geen aanleiding is tot vervolging.

Het Hof van Cassatie zetelt in raadkamer in afwezigheid van de aangeklaagde magistraat en/of van de eventuele klagers. Het Hof gaat eerst na of de vervolgingen wel werden ingesteld. Indien uit de meegeerde stukken blijkt dat de procureur-generaal bij het hof van beroep, waar de betrokken magistraat zijn ambt uitoefent, overweegt niet te vervolgen of zich onderwerpt aan het oordeel van het Hof, zal het Hof van Cassatie moeten vaststellen dat de strafvordering niet werd ingesteld en de verwijzing van het dossier derhalve zonder voorwerp is.

Indien, bij nazicht, blijkt dat de strafvordering reeds werd ingesteld, heeft het Hof drie mogelijkheden:

1. Verklaaren dat er geen verwijzing dient te worden bevolen indien blijkt dat de voorgelegde feiten geen misdrijf vormen, dat er onvoldoende bezwaren zijn of dat de strafvordering verjaard is. In deze hypothese kan de strafvordering niet worden voortgezet. Deze beslissing is te vergelijken met een beslissing van buitenvervolginstelling.
2. Beslissen de zaak naar de eerste voorzitter van een ander hof van beroep te verwijzen met het oog op de uitvoering van bijkomende onderzoeken. In deze hypothese blijft de zaak bij het Hof van Cassatie aanhangig.
3. Beslissen de zaak naar een ander hof van beroep te verwijzen dan dit waar de betrokken magistraat zijn ambt uitoefent. De procureur-generaal bij het hof van beroep waar de zaak wordt verwezen is gebonden door deze uitspraak en kan dus niet meer seponeren of een minnelijke schikking voorstellen. In deze hypothese wordt de zaak van rechtswege aanhangig gemaakt bij het hof van beroep door het arrest van verwijzing van het Hof van Cassatie op dezelfde wijze als een zaak voor de correctionele rechtbank aanhangig zou worden gemaakt door een beschikking tot verwijzing van de raadkamer of een arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling of een arrest van verwijzing na verbreking door het Hof van Cassatie.

De verjaring van de strafvordering wordt geschorst tussen de datum van de aangifte van de feiten aan de minister van justitie en de datum waarop het Hof van Cassatie de stukken die door de minister worden medegedeeld ontvangt.

2.7. Rechtsvergelijking

Is de Belgische regeling van voorrecht van rechtsmacht nog aangepast aan de noden van deze tijd en kunnen de oorspronkelijke doelstellingen van de wetgever in 1808 niet op een andere manier worden nagestreefd? Men kan zich zelfs de vraag stellen of de motieven die aan de basis hebben gelegen van het voorrecht van rechtsmacht in onze hedendaagse samenleving nog enig belang hebben. De afwezigheid van een dubbele aanleg is immers geen garantie tegen roekeloze en onverantwoorde vervolgingen. In die optiek is het nuttig de voor- en nadelen van het huidige systeem in kaart te brengen en om ook over de landsgrenzen heen te kijken, in casu naar Nederland en Frankrijk. Deze landen vonden het niet nuttig om voor de magistratuur een ingewikkelde procedure, waarbij er tegelijk in eerste en laatste aanleg werd gewezen, in stand te houden.

2.7.1. Frankrijk

In Frankrijk genieten magistraten sinds de wet nr. 93-2 van 4 januari 1993 niet meer van enige vorm van voorrecht van rechtsmacht⁴⁸. De gewone regels van de strafrechtsprocedure zijn op hen van toepassing. De ratio legis is de wens om de strafwet voor iedere burger op gelijke wijze toe te passen⁴⁹.

Omdat de gewone regels van de strafrechtspleging op hen van toepassing zijn, kan een beroep worden gedaan op verschillende gemeenrechtelijke proceduremechanismen om de onpartijdigheid en de onafhankelijkheid van de rechtspraak te garanderen. Zo bestaat naar Frans recht naast de wraking en een verwijzing wegens gewettigde verdenking ook de mogelijkheid om de zaak te laten verwijzen naar een ander gerechtelijk arrondissement, wanneer de verdenking bestaat dat alle rechters van een bepaalde rechtbank niet (meer) in staat zijn om onafhankelijk en onpartijdig van de zaak kennis te nemen. Dit is de zogenaamde procedure van de “renvoi”⁵⁰. Deze procedure heeft een veel ingrijpender effect dan met een gewone wrakingsprocedure. De zaak wordt dan immers in het belang van een goede rechtsbedeling overgeheveld naar een andere rechtbank dan de rechtbank die in beginsel bevoegd is om van de zaak kennis te nemen.

In Frankrijk beschikken magistraten, in tegenstelling tot België, over een tweede aanleg.

2.7.2. Nederland⁵¹

Nederland kent een eenvoudige regeling voor de vervolging, berechting en bestraffing van magistraten.

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de vervolging, berechting en bestraffing van magistraten en overige burgers. De Hoge Raad der Nederlanden⁵², op vordering van de procureur-generaal bij die Hoge Raad, een (ander) parket kan aanwijzen voor de vervolging van de betrokken magistraat.

Artikel 510 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt dat, wanneer een rechterlijk ambtenaar vervolgd of berecht dient te worden binnen het ressort van zijn rechtbank of hof, de Hoge Raad een ander gerecht van dezelfde rang als het oorspronkelijk bevoegde gerecht aanduidt. De Hoge Raad wordt gevat door middel van een verzoekschrift van het openbaar ministerie, dat volgens de gewone procedureregels belast wordt met het onderzoek en de vervolging. In spoedeisende gevallen kunnen voorafgaande maatregelen genomen worden door de normaal bevoegde rechter.

Indien het openbaar ministerie beslist om niet tot de vervolging van een magistraat over te gaan, dan heeft elke benadeelde het recht om een klacht in te dienen bij het bevoegde gerechtshof. Een meervoudige kamer van het gerechtshof beslist dan of het parket alsnog tot vervolging moet overgaan.

Ook in Nederland beschikken magistraten over een tweede aanleg.

⁴⁸ Loi n° 93-2 du 4 janv. 1993, portant réforme de la procédure pénale.

⁴⁹ CANIVET, G. en JOLY-HURARD, J, « La responsabilité des juges », *Revue Internationale de Droit Comparé*, 4-2006, 1054-1055. (zie ook http://www.courdecassation.fr/IMG/File/pdf_2007/publications_2007/responsabilite_juges.pdf).

⁵⁰ Artikel 662 Franse Code de procédure pénale.

⁵¹ Artikel 510 en 511 Nederlands Wetboek van strafvordering.

⁵² Ons Hof van Cassatie.

3. BEOORDELING HUIDIGE REGELGEVING VOORRECHT VAN RECHTSMACHT

De regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht vervat in de artikelen 479 tot en met 503 van het Wetboek van Strafvordering zijn een uitzondering op de algemene bevoegdheidsregels. Deze regels zijn in nauwelijks gewijzigde vorm reeds meer dan 200 jaar van kracht.

Het systeem van voorrecht van rechtsmacht, dat van toepassing is op de magistraten (met inbegrip van de plaatsvervangende magistraten) en op bepaalde andere ambtsdragers, is ingesteld met het oog op het verzekeren van een onpartijdige en serene rechtsbedeling ten aanzien van die personen. De bijzondere regels op het gebied van onderzoek, vervolging en berechting die het voorrecht van rechtsmacht inhoudt, strekken ertoe te vermijden dat, enerzijds, ondoordachte, onverantwoorde of tergende vervolgingen jegens de ambtsdragers op wie dat stelsel van toepassing is, op gang zouden worden gebracht en, anderzijds, die ambtsdragers hetzij te streng, hetzij met te veel toegevendheid zouden worden behandeld. Het principe van een systeem van voorrecht van rechtsmacht is niet onverenigbaar met artikel 6, §1, EVRM. In de zaak Ernst besliste het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat de diverse aspecten van het voorrecht van rechtsmacht voor magistraten het recht op een eerlijk proces niet schenden⁵³. Ook het recht op toegang tot de rechter, zoals voorzien in artikel 13 EVRM, is vatbaar voor beperkingen en stelt geen probleem van onverenigbaarheid. Het recht op toegang is immers geenszins een absoluut recht⁵⁴.

Zijn de huidige regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht nog actueel en effectief? Worden de oorspronkelijke doelstellingen van deze regelgeving bereikt en zijn deze nog te verantwoorden en van toepassing in onze hedendaagse maatschappij?

Om dit te kunnen beoordelen werden een aantal knelpunten nader bekeken:

Monopolie van de procureur-generaal op de strafvordering

Het monopolie van de procureur-generaal bij het hof van beroep om de strafvordering op gang te brengen strookt niet meer met de actuele wijze waarop de taken binnen het openbaar ministerie zijn verdeeld, en waar het zwaartepunt voor niet beleidsgebonden taken lijkt te zijn verschoven naar de procureur des Konings. Een procedure voor vervolging en berechting van magistraten is best aan deze realiteit aangepast. Dit biedt ook de mogelijkheid om het risico op nietigheden ten gevolge van handelingen gesteld door een niet bevoegde magistraat substantieel te verminderen.

Burgerlijke partijstelling en rechtstreekse dagvaarding

Een van de doelstellingen van de procedure van voorrecht van rechtsmacht, is te beletten dat magistraten het slachtoffer zouden worden van tergende of roekeloze vervolgingen.

België is één van de enige landen in Europa waar aan de persoon die beweert benadeeld te zijn door een misdrijf verregaande mogelijkheden worden geboden om de strafvordering zelf op gang te brengen. Waar dit in de meeste landen het voorrecht van de staat is, heeft de overheid in het Belgisch rechtssysteem geen monopolie voor het instellen van de strafvordering. Om te vermijden dat tegen magistraten en andere personen die voorrecht van rechtsmacht genieten ondoordachte, onverantwoorde of tergende vervolgingen zonder meer op gang kon worden gebracht, werd door de wetgever voorzien in een beperking van de gewone regels inzake burgerlijke partijstelling en rechtstreekse dagvaarding. De benadeelde partij heeft niet de mogelijkheid om via een burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter de strafvordering op gang te brengen. De rechtstreekse dagvaarding door een benadeelde voor de correctionele rechtbank of voor het hof van beroep is evenmin

⁵³ E.H.R.M. 15 juli 2003, Ernst E.A. v. België, T. Strafr. 2004, 113

⁵⁴ In enkele arresten erkende het EHRM in dat verband uitdrukkelijk dat zowel de rechtsfiguur van de immuniteit van buitenlandse staten, als het instituut van de parlementaire immuniteit als zodanig geen ongeoorloofde beperking van het recht op toegang uitmaken. Hetzelfde geldt voor het "voorrecht van rechtsmacht" van magistraten, dat ten aanzien van benadeelde burgers een toegangsbeperkend effect kan hebben (Hof Mensenrechten, arrest Ernst e.a. / België van 15 juli 2003, overweging 47-57).

mogelijk⁵⁵. Deze beperking houdt volgens het Grondwettelijk Hof echter geen schending van het gelijkheidsbeginsel in⁵⁶.

(..)

De Hoge Raad voor de Justitie is van oordeel dat het ondervangen van het risico op tergende en roekeloze vervolging, onder meer met de bedoeling om de normale rechtsgang te belemmeren (b.v. om de magistraat van het onderzoek te halen of om het normale verloop van een procedure te vertragen), een legitieme doelstelling is. Het ondervangen van dit risico gebeurt best door het initiatief met strafrechtelijke gevolgen voor te behouden aan het openbaar ministerie (zoals geldt voor bepaalde andere categorieën personen, b.v. minderjarigen).

De benadeelde is niet volledig uitgesloten van enig initiatief. Zo kan hij de procureur- generaal bij het hof van beroep vatten door middel van een klacht tegen iemand die geniet van voorrecht van rechtsmacht. De benadeelde kan op die manier mee aan de oorsprong van de strafvordering liggen (vergelijkbaar met de benadeelde partij in de gemeenrechtelijke rechtspleging). Enkel indien de procureur- generaal oordeelt dat de feiten niet zijn bewezen of niet aan de betrokken magistraat kunnen worden toegeschreven, kan de procureur- generaal overgaan tot een sepot. De benadeelde beschikt wel niet over een middel om een dergelijke beslissing te betwisten⁵⁷.

De inverdenkinggestelde en de benadeelde hebben ook niet de mogelijkheid om in de loop van het gerechtelijk onderzoek bijkomende onderzoekshandelingen te vragen zoals deze bestaat in het gemeenrecht. Zij hebben wel de mogelijkheid om een verzoek te richten tot de onderzoeksmagistraat tot het verrichten van bijkomende onderzoekshandelingen. Dit verzoek kan door de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde niet worden afgedwongen, zodat bij afwijzing van het verzoek geen hoger beroep mogelijk is tegen de afwijzende beslissing.

Vermijden van beoordeling door naaste collega's

Een andere doelstelling van de procedure van voorrecht van rechtsmacht is het vermijden van een beoordeling door naaste collega's om iedere schijn van partijdigheid te voorkomen.

Er moet vermeden worden dat magistraten die in verdenking zijn gesteld, beoordeeld worden door rechtstreekse ambtgenoten die zich in een situatie bevinden waardoor ze ofwel te streng ofwel te tolerant zouden berechten. De wetgever was in 1808 van oordeel dat de volgens de gewone regels bevoegde rechter geen onpartijdige en serene rechtsbedeling zou verzekeren en die ambtsdragers hetzij te streng, hetzij met te veel toegevendheid zou behandelen. Minstens zou er een schijn van gebrek aan onpartijdigheid bestaan bij beoordeling door de normaliter bevoegde rechter. De Hoge Raad voor de justitie volgt deze argumentatie.

Door te kiezen voor het hof van beroep als rechtsprekende instantie in eerste en laatste aanleg, lijkt het echter dat de wetgever zijn doelstelling gebaseerd heeft op het uitgangspunt dat rechters op het niveau van het hof van beroep onpartijdig en sereen recht kunnen spreken en dat rechters op het niveau van eerste aanleg dat niet zouden kunnen. Een dergelijk uitgangspunt kon misschien in 1808 nog redelijk zijn, doch is kennelijk onredelijk in de eenentwintigste eeuw. De onpartijdigheid van de rechter wordt in ons rechtssysteem immers als een algemeen rechtsbeginsel beschouwd dat wordt gegarandeerd door zowel nationale als internationale rechtsregels. De onpartijdigheid van de rechter - van elke rechter - houdt voor de rechtsonderhorigen, ook voor diegenen op wie het voorrecht van rechtsmacht van toepassing is, de waarborg in dat iedere rechter de wet op een correcte en onpartijdige wijze toepast. Daarbij komt dat de huidige tijdgeest niet meer dezelfde is als die van het Ancien Régime en van 1808, jaar waarin het voorrecht van rechtsmacht opnieuw is ingevoerd. Een maatschappij evolueert en ook justitie is in volle evolutie, getuige de recente ingrijpende hervormingen. Bij een dergelijke gewijzigde maatschappelijke evolutie is het voorrecht van rechtsmacht, voornamelijk toegekend aan de magistratuur, redelijkerwijze niet meer verantwoord. Bovendien gaat dit argument geenszins op voor de

⁵⁵ Zie ook 2.6.1.

⁵⁶ Zie Grondwettelijk Hof, arrest nr. 112/98: geen schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

⁵⁷ De benadeelde partij kan voor de burgerlijke rechtbanken wel het herstel van haar schade te vorderen, maar kan de zaak niet zelf voor de strafrechter brengen door middel van een rechtstreekse dagvaarding.

categorieën van personen die voorrecht van rechtsmacht genieten, maar die niet behoren tot de magistratuur. Het is dan ook niet meer te rechtvaardigen om het huidige systeem te behouden.

De Hoge Raad voor de Justitie meent dat het principe dat men dient te vermijden dat het lot van de beschuldigde afhangt van naaste collega's best wordt behouden. De beoordeling dient wel te gebeuren in een ander rechtsgebied dan dat waar de beschuldigde magistraat werkzaam is. Dat deze beoordeling door een "hogere" rechter dient te gebeuren heeft echter geen gerechtvaardigde doelstelling meer.

Risico impliciete schijn van partijdigheid

Het huidige systeem van voorrecht van rechtsmacht voorziet in bijzondere regels zowel op het gebied van onderzoek, vervolging als berechting.

Het is een uitzonderingsprocedure die dermate sterk afwijkt van de normale gemeenrechtelijke procedure dat de procedure op zich een groot impliciet risico op schijn van partijdigheid en bescherming inhoudt.

Geen hoger beroep en samenhang

De regel van de dubbele aanleg vormt geen algemeen rechtsbeginsel. Het recht op een dubbele aanleg wordt noch door de Grondwet, noch door internationale verdragen zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, in absolute zin erkend⁵⁸. Artikel 2 van het Aanvullend Protocol nr. 7 bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dat voorziet in een dubbele aanleg, verbindt België momenteel niet en heeft dus geen rechtstreekse werking in de interne rechtsorde. Het bepaalt bovendien verscheidene uitzonderingen op dat recht op een dubbele aanleg, wanneer wordt voorzien in een procedure die afwijkt van het gemeen recht, met name voor de magistraten. Op dezelfde wijze heeft België bij artikel 14.5 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, dat eveneens voorziet in het recht op een tweede aanleg, voorbehoud gemaakt wat het voorrecht van rechtsmacht betreft dat van toepassing is op de ministers en magistraten.

Het Grondwettelijk Hof is van oordeel dat artikel 479 van het wetboek van Strafvordering geen discriminatie bevat. Volgens het Grondwettelijk Hof is het niet kennelijk onredelijk dat niet is voorzien in een hoger beroep tegen de door het hof van beroep uitgesproken arresten. Dit omdat men er mag van uitgaan dat een voldoende waarborg wordt geboden omdat men wordt beoordeeld door de hoogste feitenrechter en door een zetel die noodzakelijkerwijze uit drie magistraten is samengesteld.

De bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende de samenhang leiden ertoe dat op de rechtsonderhorigen die gelijktijdig met de in artikel 479 of 483 van hetzelfde Wetboek vermelde personen voor een hof van beroep worden opgeroepen, verstoken blijven van het recht op hoger beroep. Ook de mededaders en medeplichtigen van de magistraat of bevoorrechte persoon worden dus rechtstreeks in eerste en enige aanleg door het hof van beroep berecht. Het Grondwettelijk Hof is van oordeel dat het verschil in behandeling tussen deze categorie van rechtsonderhorigen en de rechtsonderhorigen die volgens het gemeenrecht voor de rechter worden gebracht niet discriminerend is⁵⁹.

Zowel voor de gewone burger als de personen die voorrecht van rechtsmacht genieten houdt de procedure voorrecht van rechtsmacht een verlies van een aanleg in. Het is een feit dat de regel van de dubbele aanleg geen algemeen rechtsbeginsel vormt, alsook dat het Grondwettelijk Hof van oordeel is dat het ontbreken van een dubbele aanleg geen schending van het gelijkheidsbeginsel inhoudt. Het argument van het Hof dat dit te verantwoorden is omdat voldoende waarborg wordt geboden doordat men door de hoogste feitenrechter wordt beoordeeld en door een zetel die noodzakelijkerwijze uit drie magistraten is samengesteld, is een argument dat strikt juridisch stand kan houden als verantwoording voor het verschil in behandeling. De vraag moet echter gesteld worden of het verlies van een aanleg nog opportuun en maatschappelijk aanvaardbaar is, zowel voor hen die genieten van voorrecht van rechtsmacht als voor hen die samen met deze personen worden berecht? Ook het grote impliciete risico op perceptie van schijn van partijdigheid en bescherming dat de procedure van voorrecht van

⁵⁸ Zie onder meer Grondwettelijk Hof, arresten nrs. 69/93 en 82/93.

⁵⁹ Zie Grondwettelijk Hof, arrest nr. 60/96.

rechtsmacht zelf inhoudt omdat dermate sterk wordt afgeweken van de normale gemeenrechtelijke procedure, noopt tot het in vraag stellen van de opportuniteit van deze regeling. Bovendien zijn de maatschappij en justitie dermate geëvolueerd sinds 1808 dat het verschil dat op dit vlak bestaat tussen de procedure van voorrecht van rechtsmacht en de gemeenrechtelijke procedure, maatschappelijk niet meer kan worden verantwoord.

De Hoge Raad voor de Justitie meent dat, ook wanneer een magistraat het voorwerp uitmaakt van een strafrechtelijke vervolging, alle personen die voor dezelfde feiten worden vervolgd voor hetzelfde rechtscollege dienen te verschijnen. Dit om te vermijden dat over dezelfde feiten onverzoebare beslissingen worden gewezen. De argumenten waarop men zich in 1808 baseerde om te verantwoorden dat de vervolging en veroordeling van magistraten diende te gebeuren door een magistraat op het niveau van het hof van beroep zijn niet meer pertinent, temeer daar ons huidige rechtssysteem voldoende garanties biedt inzake onafhankelijkheid, ook ten aanzien van collega's. Dat men verstoken blijft van de mogelijkheid van hoger beroep is in de huidige tijdsgeest en maatschappelijke context dan ook niet meer opportuun en is niet meer maatschappelijk te verantwoorden.

Lijst van bevoorrechte personen

De exhaustieve lijst van personen op wie de procedures inzake voorrecht van rechtsmacht van toepassing zijn is vrij uitgebreid: De vrederechters en de rechters van de politierechtbanken, de rechters in de rechtbank van eerste aanleg, de rechters in de arbeidsrechtbanken of in de rechtbanken van koophandel, de raadsheren in het hof van beroep, het arbeidshof en het Hof van Cassatie, de magistraten van het parket bij een rechtbank of een hof, de federale magistraten, de leden van de Raad van State en zijn auditoraat of zijn coördinatiebureau, de eerste voorzitter, de voorzitter en aan de raadsheren in het Rekenhof, de rechters en referendarissen bij het Grondwettelijk Hof, de referendarissen bij het Hof van Cassatie, de leden van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en de provinciegouverneurs. De plaatsvervangende magistraten genieten onder dezelfde voorwaarden van het voorrecht van rechtsmacht als de werkende magistraten.

Het toepassen van de uitzonderingsprocedure die voorrecht van rechtsmacht is, met het oog op het vermijden van roekeloze en ongerechtvaardigde vervolgingen, minder noodzakelijk en/of opportuun voor sommigen die op deze lijst zijn opgenomen. Er kan worden nagedacht of het voorrecht van rechtsmacht niet moet worden beperkt tot diegenen die effectief en permanent belast zijn met de rechtsbedeling. Daarom wordt de lijst van titularissen van het voorrecht van rechtsmacht best grondig herbekeken.

Definitief afsluiten dossier

De raadsheer-onderzoeker maakt zijn bevindingen over aan de procureur-generaal die uiteindelijk beslist om de zaak verder te zetten of niet (seponeren of dagvaarden voor het hof van beroep). In tegenstelling tot de gemeenrechtelijke procedures ontbreekt in deze manier van handelen de rechterlijke toets. Men moet zich dan ook de vraag stellen of het niet aangewezen is om te stroomlijnen met de gemeenrechtelijke procedures, en een rechter te laten beslissen over de doorverwijzing naar een vonnisgerecht of de buitenvervolginstelling. Dit zou ook aan de benadeelden de mogelijkheid bieden om zich te uiten.

De dossiers voorrecht van rechtsmacht die niet leiden tot een dagvaarding voor het hof van beroep van de beschuldigde houder van het voorrecht van rechtsmacht, eindigen op niveau van het openbaar ministerie met een sepotbeslissing. Ze worden nooit definitief afgesloten en kunnen op ieder moment heropend worden. Het nooit definitief worden van de beslissing kan niet alleen door betrokkenen als pijnlijk worden ervaren, maar biedt ook onvoldoende garanties op het vlak van de rechtszekerheid. Een rechterlijke beslissing tot buitenvervolginstelling zou hieraan kunnen verhelpen.

Huidig systeem voorrecht van rechtsmacht niet aangepast aan hedendaagse realiteit

Bovenstaande overwegingen zijn een indicatie dat het huidige systeem van voorrecht van rechtsmacht voor magistraten niet meer aangepast is aan de hedendaagse realiteit en de evolutie die onze maatschappij en justitie hebben doorgemaakt. Wanneer men de toets van de vergelijking met onze buurlanden maakt, kan enkel worden vastgesteld dat het Belgische systeem voorbijgestreefd is. Hoge Raad voor de Justitie is dan ook van oordeel dat dit systeem, dat sinds 1808 in een bijna ongewijzigde vorm van toepassing is, in zijn huidige vorm geen legitimiteit meer heeft.

4. DOSSIER VOORRECHT VAN RECHTSMACHT LASTENS EERSTE SUBSTITUUT-PROCUREUR DES KONINGS DE LAET⁶⁰ EN X.

4.1. Onderzoeksofzet en methode

De Hoge Raad voor de Justitie heeft onderzocht of de vigerende regels werden gerespecteerd in de procedure voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en X.

Er werd gebruik gemaakt van de volgende referentiekaders:

- De wetgeving inzake voorrecht van rechtsmacht
- De gebruikelijke werkwijzen in procedures voorrecht van rechtsmacht⁶¹

Tijdens dit deel van het onderzoek zijn de volgende onderzoekstechnieken aangewend:

Interviews

Er is geopteerd voor de techniek van het semigestructureerd interview. Bij dergelijke interviews wordt een reeks standaardvragen doorlopen die tijdens het interview zelf worden aangevuld met relevante bijvragen⁶².

Er werden 9 personen geïnterviewd:

- 1 advocaat-generaal
- 1 procureur des Konings
- 1 afdelingsprocureur
- 3 eerste substituten-procureur des Konings
- 1 parketsecretaris bureel G
- 1 adjunct-parketsecretaris bureel G
- 1 deken van de onderzoeksrechters
- 1 deken van de griffiers van het onderzoek

Deze personen werden gericht geselecteerd op basis van hun kennis van en/of rechtstreekse of onrechtstreekse betrokkenheid bij de procedure voorrecht van rechtsmacht lastens (eerste) substituut-procureur des Konings DE LAET.

Documentenstudie

Volgende stukken werden onderzocht en geanalyseerd:

- Het dossier voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET
- Relevante wetgeving en wetgevingsstukken
- Relevante rechtspraak en rechtsleer
- Richtlijnen en omzendbrieven inzake voorrecht van rechtsmacht⁶³
- Briefwisseling met het parket-generaal bij het Hof van Cassatie en het parket-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen
- Briefwisseling tussen het parket-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen

⁶⁰ Op het ogenblik van de feiten op 6 januari 2010 was de betrokken magistraat nog substituut-procureur des Konings.

⁶¹ In het bijzonder omzendbrief COLPG 3/2012 dd. 24 mei 2012 en de gebruikelijke werkwijze binnen PG Antwerpen.

⁶² De vragen en de bijhorende antwoorden zijn opgeslagen in de elektronische werkmappen.

⁶³ In het bijzonder omzendbrief COLPG 3/2012 dd. 24 mei 2012.

Analytische informatie

- Analyse van de in het dossier voorrecht van rechtsmacht gestelde handelingen op basis van de wetgeving, richtlijnen en omzendbrieven
- Analyse van de principes van onpartijdigheid ten opzichte van de werkelijke toestand

4.2. Het dossier voorrecht van rechtsmacht

Valkuilen ex post onderzoek

Men moet zich bewust zijn van de valkuilen van een ex post onderzoek. Besluiten of met bepaalde informatie adequaat is omgegaan en of het onderzoek degelijk georganiseerd was, is bijzonder moeilijk gelet op het bestaan van het verschijnsel van de “hindsight bias” : de beoordelaar die beschikt over ex post informatie kan zich niet verplaatsen in de positie van iemand die enkel ex ante informatie heeft en overdrijft daardoor de voorspelbaarheid van een ongunstige afloop wat op zijn beurt leidt tot een onbillijk oordeel⁶⁴. Een andere vaststelling in het kader van dit verschijnsel is dat hoe tragischer men de afloop voorstelt, hoe sterker de “hindsight bias” wordt⁶⁵. Onderzoek wijst uit dat reviewers ertoe neigen de probleemsituatie die bestond vóór het resultaat gekend was, te over-vereenvoudigen en de dilemma’s en de onzekerheid die er toen bestond niet voldoende inschatten⁶⁶.

Initieel geen dossier voorrecht van rechtsmacht

Op 11 januari 2010 heeft procureur des Konings DAMS het parket-generaal te Antwerpen op de hoogte gebracht van de feiten die zich hadden voorgedaan op 6 januari 2010 (overlijden Jonathan JACOB) met verwijzing naar de onderrichtingen zoals vervat in de omzendbrief COL 4/2003 van 20 mei 2003 inzake de wet van 13 mei 1999 houdende het tuchtstatuut van de personeelsleden van de politiediensten.

In een brief van 15 februari 2010 aan het parket-generaal wijst procureur des Konings DAMS op een mogelijke “kettingredenering” die dreigt te worden opgebouwd en die er zou toe leiden dat iedereen zou verwijzen “naar de dienstdoende magistraat op wiens verzoek de arts terug ter plaatste werd gevraagd om iets te ondernemen om de man te kalmeren”. In die optiek acht procureur des Konings DAMS het belangrijk voor het onderzoek dat ook een verklaring van de dienstdoende magistraat aan het dossier wordt gevoegd en stelt aan het parket-generaal voor dat substituut-procureur des Konings DE LAET zelf een ambtshalve verklaring zou opstellen waarin zij een overzicht geeft van haar ambtsverrichtingen op 6 januari 2010, en deze verklaring bij het dossier zou voegen. Procureur DAMS deelt ook mee dat hij noch de onderzoeksrechter menen dat in de huidige stand van het onderzoek de dienstdoende magistraat dient verhoord te worden, en dat een verhoor ingevolge het voorrecht van rechtsmacht bovendien het onderzoek bijkomende vertragingen en complicaties oplevert. Procureur DAMS vraagt of het parket-generaal zich in deze werkwijze kan vinden.

Op 26 februari 2010 gaat substituut-procureur-generaal JANSSENS⁶⁷ akkoord met de door de procureur des Konings voorgestelde werkwijze⁶⁸. Hij vraagt aan procureur des Konings DAMS om aan substituut-procureur des Konings DE LAET de opdracht te willen geven van ambtswege een gedetailleerd verslag op te stellen waarin zij op omstandige wijze een overzicht geeft van al de ambtsverrichtingen door haar gesteld op 6 januari 2010 en dit vanaf de eerste telefonische kennisgeving die aanleiding gaf tot het nemen van een vordering tot collocatie tot aan het overlijden van Jonathan JACOB. Met het oog op de volledigheid van het gerechtelijk onderzoek moet dit proces-verbaal worden overgemaakt aan de gevatte onderzoeksrechter voor voeging aan het strafdossier.

⁶⁴ R. GIARD en H. MERCKELBACH, "Nietzsches gelijk: waarom wijsheid achteraf onbillijk is", *Nederlands Juristenblad*, 2009, afl. 16, (1014) 1016-1017; zie K. HENRIKSEN en H. KAPLAN, "Hindsight bias, outcome knowledge and adaptive learning", www.gshc.bmj.com. Het verschijnsel is door B. FISCHHOFF onder de aandacht gebracht in 1975: B. FISCHHOFF, "Hindsight is not equal to foresight: the effect of outcome knowledge on judgment under certainty", *Journal of experimental Psychology, Human Perception and Performance*, 1975, 288-299.

⁶⁵ R. GIARD en H. MERCKELBACH, "Nietzsches gelijk: waarom wijsheid achteraf onbillijk is?", *Nederlands Juristenblad*, 2009, afl. 16, (1014) 1016-1017 met verwijzing naar HUGH en TRACY, 2002.

⁶⁶ FLACH, J., "For those condemned to live in the future", www.gshc.com.

⁶⁷ Ondertussen advocaat-generaal JANSSENS.

⁶⁸ Nadat op 16 februari 2010 eerst het autopsieverslag werd opgevraagd.

Uit het dossier blijkt dat substituut-procureur des Konings DE LAET op 9 februari 2010 reeds begonnen is met de redactie van haar gedetailleerd verslag en dat zij het uiteindelijk op 4 maart 2010 definitief heeft voltooid. De opdracht dd. 26 februari 2010 van het parket-generaal om een proces-verbaal op te stellen, lijkt dan ook een loutere formele bevestiging van een reeds opgestarte werkwijze.

Beoordeling

1. De vraag of al dan niet een onderzoek voorrecht van rechtsmacht diende te worden opgestart met betrekkingen tot de handelingen gesteld door de dienstdoende magistraat lijkt impliciet gesteld in de beginfase van het gerechtelijk onderzoek naar het overlijden van Jonathan JACOB. Van bij aanvang lijkt het standpunt ingenomen dat door de substituut-procureur des Konings DE LAET op 6 januari 2010 met de door haar gestelde handelingen geen misdrijf is begaan. Het niet opstarten van de procedure voorrecht van rechtsmacht is een logisch gevolg van dit standpunt.

2. De onderzoeksdaden gesteld door een naar gemeen recht gevatte onderzoeksrechter die rechtstreeks gericht zijn op de inbeschuldigingstelling van een magistraat, zijn door nietigheid aangetast. Het is goed dat men zich bewust is van dit risico.

Het van ambtswege laten opstellen van een gedetailleerd verslag in de vorm van een proces-verbaal door substituut-procureur des Konings DE LAET waarin zij op omstandige wijze een overzicht geeft van al de ambtsverrichtingen door haar gesteld op 6 januari 2010 is een handelswijze die volgens de meeste respondenten juridisch mogelijk is, maar het komt weinig voor. Een substituut-procureur des Konings heeft immers de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie en dus de bevoegdheid om een proces-verbaal op te stellen.

Het is begrijpelijk dat procureur des Konings DAMS het belangrijk achtte voor het onderzoek dat ook een verklaring van de dienstdoende magistraat aan het dossier werd gevoegd. Dat dit gebeurt door middel van het opstellen van een proces-verbaal over de eigen ambtsverrichtingen dat bijna twee maanden na de feiten definitief wordt voltooid, komt weinig voor⁶⁹. De keuze voor deze uitzonderlijke en formalistische handelswijze kan worden verklaard door de samenloop van het uitzonderlijke van de situatie en de vrees voor de gevolgen van een mogelijke “kettingredenering” waarnaar de procureur des Konings in zijn brief van 15 februari 2010 verwijst, en die er zou toe leiden dat iedereen zou verwijzen “naar de dienstdoende magistraat op wiens verzoek de arts terug ter plaatste werd gevraagd om iets te ondernemen om de man te kalmeren”. Aldus heeft men geoordeeld dat de uitzonderlijke handelswijze in de gegeven omstandigheden de meest opportune manier van handelen was, die te verkiezen was boven een meer gebruikelijke manier van rapportage of informatiegaring (b.v. een gedetailleerd verslag van de wachtdienst aan de procureur des Konings)⁷⁰.

Er is ook niet geopteerd voor het horen van substituut-procureur des Konings DE LAET, om op die manier een omstandig overzicht te bekomen van al de ambtsverrichtingen door haar gesteld op 6 januari 2010. Men was van oordeel dat hiertoe geen aanleiding bestond omdat het standpunt werd ingenomen dat door de substituut-procureur des Konings DE LAET op 6 januari 2010 met de door haar gestelde handelingen geen misdrijf is begaan en omdat men vreesde voor het vertragende effect van de procedure voorrecht van rechtsmacht. Het verhoor van een persoon die voorrecht van rechtsmacht geniet als getuige stelt echter geen probleem. Het verbod om te worden gehoord geldt immers enkel voor de magistraat die ervan wordt verdacht een misdrijf te hebben begaan, hetgeen hier niet het geval was. Het uitzonderlijke van de omstandigheden waarmee men werd geconfronteerd, gecombineerd met het risicobewustzijn voor het stellen van nietige rechtshandelingen, zijn elementen die redelijkerwijze kunnen verklaren dat werd beslist dat het niet opportuun was om de betrokken magistraat te horen (als getuige).

De Hoge Raad voor de Justitie stelt vast dat de uitzonderlijke omstandigheden waarmee men werd geconfronteerd, in combinatie met de vrees voor het stellen van nietige onderzoekshandelingen, hebben geleid tot de beslissing dat het op dat ogenblik de meest aangewezen werkwijze was om de verklaring van de dienstdoende magistraat aan het dossier te voegen door middel van een proces-verbaal. De Hoge Raad voor de Justitie is echter van oordeel dat wanneer men het standpunt inneemt dat door de dienstdoende magistraat

⁶⁹ Niemand van de door ons gehoorde personen op het niveau parket eerste aanleg en parket-generaal kon zich een dergelijke werkwijze herinneren.

⁷⁰ In wezen zouden de door de parketmagistraat gegeven inlichtingen dezelfde bewijswaarde hebben indien de betrokken magistraat gewoon een verslag of een nota aan het dossier zou hebben laten toevoegen of indien de korpsoverste om dergelijk verslag had gevraagd en aan het dossier had laten voegen.

geen misdrijf is gepleegd, het aangewezen is de gebruikelijke gemeenrechtelijke procedures te volgen en de gebruikelijke vormen van informatiegaring te hanteren. De keuze voor een weinig voorkomende werkwijze (zoals het opstellen van een proces-verbaal waarin de dienstdoende magistraat bijna twee maanden na de feiten haar eigen handelingen beschrijft) houdt een risico op schijn van partijdigheid in zich. Dit dient laatste te allen tijde te worden vermeden.

3. Het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen beschikt over verschillende vademecums en draaiboeken voor allerlei materies en procedures. De situatie zoals ze zich voordeed op 6 januari 2010 en de daaropvolgende weken is in geen van deze documenten voorzien. Uit ons onderzoek is gebleken dat na de feiten blijkbaar geen adequate analyse is gedaan van de gestelde problemen inzake rapportage en informatiegaring over de handelingen gesteld door een dienstdoende magistraat. Tot op heden kan nog steeds door niemand een eenduidig antwoord worden gegeven over de wijze waarop een dergelijke situatie dient te worden aangepakt (zal opnieuw een proces-verbaal worden opgesteld, is het wenselijk de magistraat te horen als getuige, enz.?), en lijken onvoldoende structurele lessen te zijn getrokken uit hetgeen is gebeurd.

4. In de marge van het bijzonder onderzoek is ook vastgesteld dat het parket te Antwerpen beschikt over een vademecum vrijheidsbenemende maatregelen t.a.v. geesteszieken. Dit vademecum kan dienen als houvast voor de magistraat van wacht die met een dergelijke situatie wordt geconfronteerd. De situatie waarbij de gedwongen opname wordt geweigerd en hoe deze situatie dient te worden aangepakt, was tijdens het bijzonder onderzoek echter nog steeds niet opgenomen in dit vademecum. Ondanks de commotie die rond dit dossier is ontstaan, zijn op het parket-generaal en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen nog geen definitieve keuzes gemaakt over hoe men in de toekomst dient te handelen in een gelijkaardige situatie.

In de loop van het bijzonder onderzoek is onder impuls van de nieuwe procureur des Konings GEPTS een projectgroep gedwongen opname met vertegenwoordigers van de drie afdelingen van het parket Antwerpen opgestart. Deze projectgroep heeft zich de laatste maanden gebogen over de procedure inzake gedwongen opname, het uniformiseren en standaardiseren van de werkprocessen van de drie afdelingen. In het bijzonder werd een procedure voorzien inzake gedwongen opname bij agressieve personen. Deze projectgroep heeft ook overleg gepleegd met de medische sector, het overlegplatform geestelijke gezondheidszorg en de politie. Het is de bedoeling om na verwerking van eventuele opmerkingen de arrondissementele omzendbrief door het directiecomité te laten valideren en vervolgens te verspreiden. Door de projectgroep is regelmatig verslag uitgebracht aan het directiecomité en er werd een ontwerp van arrondissementele omzendbrief opgesteld, dat op 23 februari 2015 op het directiecomité van het parket Antwerpen werd geagendeerd.

Aanzet openen eerste dossier voorrecht van rechtsmacht

Aanzet tot het openen van een dossier voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET is gegeven door de klacht dd. 23 januari 2012 van de ouders van Jonathan JACOB bij het Parket-generaal te Antwerpen

- Klacht ouders van Jonathan JACOB bij Parket-generaal tegen substituut-procureur des Konings DE LAET omdat:*
- *zij de opdracht zou hebben gegeven om een kalmeringsspuit toe dienen aan Jonathan Jacob, waarmee zij volgens klagers buiten haar bevoegdheden zou zijn gegaan;*
 - *er volgens klagers tussen het moment van hun eerste inzage van het strafdossier en het moment van hun tweede inzage een document ("relaas van de feiten volgens Procureur van dienst DE LAET") zou zijn verwijderd en vervangen door een pro justitia dd. 04/03/2010 opgesteld door substituut-procureur des Konings DE LAET. De pro justitia wijkt volgens klagers inhoudelijk af van het voornoemde "relaas".*

Bij brief van 7 februari 2012 werd aan procureur des Konings DAMS gemeld dat het parket-generaal gevat was door een klacht tegen substituut-procureur des Konings DE LAET. De behandeling van de zaak Jonathan JACOB, die op de raadkamer gefixeerd stond op 1 februari 2012 wordt, gelet op de neergelegde klacht, onbepaald uitgesteld.

Gevolg gevend aan de klacht start het parket-generaal in eerste instantie een informatie-onderzoek om bijkomende informatie in te winnen.

Kantschrift dd. 14/02/2012 van het parket-generaal aan de FGP Antwerpen om:

- *beide ouders te horen (precisering van hun klacht – verhoor op 01/03/2012);*
- *de onderzoeksrechter DE HOUW en zijn toenmalige griffier te verhoren (verhoord op respectievelijk 09/03/2012 en 15/03/2012).*

Kantschrift dd. 06.03.2012 van het parket-generaal aan de FGP Antwerpen om ook de justitieassistent te horen die de ouders van Jonathan JACOB heeft bijgestaan bij het uitoefenen van hun inzagerecht in het strafdossier - Verhoord op 06/03/2012.

Nazicht origineel onderzoeksdossier op 13/03/2012.

Beoordeling

Het komt de procureur-generaal toe te oordelen over de gevolgen die aan de klacht worden verleend. De behandeling van de klacht lijkt binnen een aanvaardbare termijn te zijn opgestart (klacht op 23 januari 2012, eerste opdracht informatie-onderzoek op 14 februari 2012).

Aan het gedeelte van de klacht dat substituut-procureur des Konings DE LAET de opdracht zou hebben gegeven om een kalmeringsspuit toe dienen aan Jonathan JACOB, waarmee zij volgens klagers buiten haar bevoegdheden zou zijn gegaan, wordt geen verder gevolg verleend. Deze beslissing ligt in de lijn van de impliciet gevolgde zienswijze terzake (door de opdracht dd. 26 februari 2010 om een proces-verbaal op te stellen en geen procedure van voorrecht van rechtsmacht op te starten), namelijk dat door de dienstdoende magistraat op 6 januari 2010 met de door haar gestelde handelingen geen misdrijf lijkt te zijn begaan.

Aan het gedeelte van de klacht die betrekking heeft op de verduistering van een stuk door een persoon met een openbare hoedanigheid bekleed, valsheid in authentieke en/of openbare geschriften gepleegd door een openbaar officier of ambtenaar in de uitoefening van zijn en/of haar bediening en gebruik van de vervalste stukken is wel een gevolg verleend. Het parket-generaal heeft vóórdat het een gerechtelijk onderzoek vorderde, zelf reeds enige onderzoekshandelingen gesteld. Deze werkwijze laat toe om met meer kennis van zaken een beslissing te nemen over het al dan niet vorderen van een gerechtelijk onderzoek.

De toepasselijke procedures lijken te zijn gevolgd.

Gerechtelijk onderzoek

Op 10 april 2012 vordert het parket-generaal bij de eerste voorzitter van het hof van beroep te Antwerpen de aanstelling van een raadsheer-onderzoeker omdat uit het gevoerde informatie-onderzoek “vermoedens blijken ten aanzien van substituut-procureur des Konings DE LAET en/of ten aanzien van andere door het onderzoek nader te identificeren magistraten en/of ten aanzien van nader te identificeren personen die geen titularis zijn van voorrecht van rechtsmacht uit hoofde van al of niet mededaderschap aan verduistering van een stuk door een persoon met een openbare hoedanigheid bekleed, valsheid in authentieke en/of openbare geschriften gepleegd door een openbaar officier of ambtenaar in de uitoefening van zijn en/of haar bediening en gebruik van de vervalste stukken”.

Nog op 10 april 2012 stelt de eerste voorzitter van het hof van beroep te Antwerpen ROZIE Kamervoorzitter LIESENS aan als kamervoorzitter-onderzoeksrechter.

In het kader van dit onderzoek werd onder meer

Substituut-procureur des Konings DE LAET verhoord.

De griffier van de onderzoeksrechter verhoord op 11/05/2012 betreffende de nummering en inventarisering en de wijze waarop stuk 67-68 hetzij als relaas, hetzij als Pro Justitia in het dossier terecht gekomen is.

Onderzoek gedaan naar de materiële beweging van het dossier: onderzoeksrechter/burelen/parket.

Contact opgenomen met de ouders van Jonathan JACOB. hun handgeschreven oorspronkelijke teksten werden (tekstueel) vergeleken met de stukken van het dossier zelf.

Onderzoek verricht door de Computer Crime Unit (C.C.U) betreffende de sporen van een tekst (“relaas”) voorafgaand aan de pro justitia dd. 04/03/2010.

Op 15 juni 2012 is kamervoorzitter-onderzoeksrechter LIESENS van oordeel dat alle mogelijke en nuttige onderzoekshandelingen werden uitgevoerd. Het dossier wordt overgemaakt aan het parket-generaal te Antwerpen.

Beoordeling

De gestelde onderzoekshandelingen lijken logisch en werden gesteld binnen een aanvaardbare termijn (10 april 2012 tot 15 juni 2012).

De toepasselijke procedures lijken te zijn gevolgd.

Eerste seponeringsbeslissing

Op 19 juni 2012 nam procureur-generaal LIÉGEOIS de beslissing om het dossier te seponeren. De sepotbeslissing wordt geformaliseerd in een daartoe bestemd standaardformulier "motivering zonder gevolg". Het standaardformulier geeft als reden voor de sepotbeslissing aan: "Sepot van technische aard – onvoldoende bewijzen".

De procureur-generaal is tot deze beslissing tot seponeren gekomen op basis van een omstandig gemotiveerd verslag van 19 juni 2012 van substituut-procureur-generaal JANSENS. In dit verslag van meer dan 3 pagina's wordt besloten dat op basis van de voorliggende stukken niet kan worden hard gemaakt dat substituut-procureur des Konings DE LAET zich in de onderzochte zaak aan enig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt. Dit gebeurt na afweging van verschillende argumenten à charge en à decharge en zonder de hypothese uit te sluiten dat op het ogenblik van het inzagerecht van de ouders een versie van de pro justitia in het dossier zat. Er wordt daarom voorgesteld het dossier ten aanzien van substituut-procureur des Konings DE LAET te seponeren.

Op 1 oktober 2012 wordt deze beslissing meegedeeld aan de procureur des Konings te Antwerpen.

Behandeling zaken voorrecht van rechtsmacht op het parket-generaal Antwerpen

Sinds 2007 is er een magistraat die de zaken "voorrecht van rechtsmacht" in zijn takenpakket heeft, advocaat-generaal JANSENS. Ingeval een dossier betrekking heeft op een gespecialiseerde materie wordt een gespecialiseerde magistraat aangewezen om de zaak te behandelen of samen met de magistraat voorrecht van rechtsmacht mee op te volgen.

Wanneer er klachten toekomen of indien er aanwijzingen zijn van strafbare feiten ten aanzien van titularissen van het voorrecht van rechtsmacht worden deze door de procureurs des Konings aan het parket-generaal overgemaakt - eventueel na ontlasting van de onderzoeksrechter door de raadkamer in geval van een klacht met burgerlijke partijstelling tegen titularissen van het voorrecht van rechtsmacht. Sommige klachten worden rechtstreeks aan het parket-generaal gericht of soms blijken onregelmatigheden uit de behandeling van een dossier, wat op zich ook aanleiding kan geven tot klachten. De briefwisseling en/of de relevante stukken worden toebedeeld aan de magistraat die de zaken "voorrecht van rechtsmacht" in zijn takenpakket heeft of in geval van een gespecialiseerde materie (b.v. stedenbouwinbreuken) verder toebedeeld aan de referentiemagistraat in kwestie of verder behandeld in team.

Het is de magistraat voorrecht van rechtsmacht die de nodige onderzoeksopdrachten geeft en de zaak opvolgt. In geval er een gerechtelijk onderzoek dient opgestart te worden stelt deze magistraat een vordering op die door hem wordt ondertekend en overgemaakt wordt aan de eerste voorzitter van het hof van beroep.

De procureur-generaal behandelt of onderzoekt deze dossiers niet zelf ten gronde, en steunt op het voorbereidend werk van één of soms meerdere magistraten in bijzondere of gespecialiseerde dossiers. Ernstige problemen of probleemzaken worden door de behandelende magistraat voorgelegd aan de procureur-generaal. Het is volgens de procureur-generaal echter materieel onmogelijk om het voorbereidend werk volledig opnieuw te herdoen of in alle details te controleren en/of te volgen. De behandeling van de dossiers waarin titularissen van het voorrecht van rechtsmacht betrokken zijn, gaan wel gepaard met regelmatig onderling overleg tussen de procureur-generaal en de magistraat die de afhandeling van deze in zijn takenpakket heeft. Dit is met name telkens wanneer deze magistraat hierom vraagt of wanneer de procureur-generaal een bijkomende toelichting nodig heeft. Op die manier wordt geprobeerd om overzicht te houden, inzonderheid wat inhoudelijk complexe, delicate en mediagevoelige zaken betreft.

Bij het beëindigen van het onderzoek wordt een verslag toegezonden aan de procureur-generaal met een omstandige uiteenzetting van de feiten en een meestal (in functie van de zaak) omstandig gemotiveerd voorstel tot beslissing. De beslissing wordt na overleg door de procureur-generaal genomen. In geval van een beslissing tot dagvaarding behandelt dezelfde magistraat de zaak ter zitting.

In enkele dossiers heeft de procureur-generaal de behandeling van de zaak gedelegeerd aan een ander magistraat omdat hij zichzelf verhinderd achtte (toepassing van art. 319 van het Gerechtelijk Wetboek).

Beoordeling

De toepasselijke regels lijken te zijn gevolgd.

De procureur-generaal heeft zijn beslissing snel en binnen een aanvaardbare termijn genomen (15 juni 2010 tot 19 juni 2010).

Het gebruik van een standaardformulier voor de sepotbeslissingen heeft het voordeel van de uniformiteit en de duidelijkheid. Dit formulier is aan het dossier toegevoegd. Het omstandig gemotiveerd verslag van 19 juni 2012 van substituut-procureur-generaal JANSSENS dat de grondslag vormt voor de door de procureur-generaal uiteindelijk genomen beslissing is niet aan het dossier gevoegd. Het structureel voegen van dit verslag met de motieven die aan de basis van de beslissing liggen, zou een grotere transparantie bieden naar de klagers toe en dient te worden overwogen.

Inzage in het geseponeerde strafdossier voorrecht van rechtsmacht

Het parket-generaal heeft een positief gevolg gegeven aan het verzoek van de ouders van Jonathan JACOB tot inzage en kopiename van het geseponeerde strafdossier.

Toelating parket-generaal dd. 19/09/2012 tot inzage in het geseponeerde strafdossier (dossier beschikbaar tot 19 december 2012).

Toelating parket-generaal dd. 17/10/2012 tot kopiename van het geseponeerde strafdossier. Hiermee wordt ingegaan op het verzoek van de ouders van Jonathan JACOB.

Beoordeling

Op de verzoeken van de klagers tot inzage en kopiename werd ingegaan om de nodige openheid en transparantie over het gevoerde onderzoek te bieden.

Aanzet heropenen dossier voorrecht van rechtsmacht

Naar aanleiding van de televisie-uitzending "Panorama" waar de beelden werden vertoond van het ingrijpen van het BBT-politieteam in de cel waar Jonathan JACOB was opgesloten, van de daaropvolgende televisie-uitzending "Terzake" en van de verklaringen van voormalig burgemeester PIRA in de media, besliste procureur des Konings DAMS op zaterdag 23 februari 2013 de Minister van Justitie te contacteren en haar mee te delen dat hijzelf op de bewuste 6 januari 2010 contacten had gehad met burgemeester PIRA aangaande de zaak Jonathan JACOB. De procureur des Konings had deze contacten met PIRA nooit eerder kenbaar gemaakt, ook niet tijdens of naar aanleiding van het gerechtelijk onderzoek dat tegen zijn substituut DE LAET werd gevoerd en waarvan het voorwerp van betwisting precies de echtheid (of volledigheid) van dit proces-verbaal was.

Op 25 februari 2013 belde de directeur van de beleidscel van de minister van justitie POELS de eerste advocaat-generaal VANDENBRUWAENE om te melden dat er contacten waren geweest tussen de voormalige burgemeester PIRA en de procureur des Konings in eigen persoon met betrekking tot de zaak Jonathan JACOB. De eerste advocaat-generaal stelde een proces-verbaal op van die mededeling.

Op 25 februari 2013 ontmoette procureur-generaal LIÉGEOIS procureur des Konings DAMS waarbij laatstgenoemde de procureur-generaal ervan in kennis stelde dat hijzelf op 6 januari 2010 — zijnde de dag waarop wijlen Jonathan JACOB overleed in een politiecel te Mortsel — contact had gehad met de burgemeester van Mortsel en zich alsdan door haar onder druk gezet voelde. Dit contact werd door

procureur des Konings DAMS expliciet bevestigd in een aan de procureur-generaal op 26 februari 2013 toegezonden verslag. De procureur-generaal stelde een proces-verbaal op van die mededeling.

Procureur-generaal LIÉGEOIS lichtte diezelfde dag de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie bij monde van advocaat-generaal DE SWAEF over de toestand in.

Verklaring dd. 25/02/2013 van eerste advocaat-generaal VANDENBRUWAENE m.b.t. aanwijzingen dat de pro justitia dd. 04/03/2010 niet alle feitelijke gegevens bevat m.b.t. de gebeurtenissen die zich voordeden op 06/01/2010.

Verklaring dd. 26/02/2013 van procureur-generaal LIÉGEOIS m.b.t. aanwijzingen dat de pro justitia dd. 04/03/2010 niet alle feitelijke gegevens bevat m.b.t. de gebeurtenissen die zich voordeden op 06/01/2010.

Procureur des Konings DAMS zou later op zijn verklaringen terugkomen omdat hij van oordeel was dat zijn contacten met burgemeester PIRA op een andere zaak betrekking zouden hebben gehad⁷¹.

Beschikking artikel 319 Gerechtelijk Wetboek

Om schijn van partijdigheid en/of vooringenomenheid te vermijden (procureur-generaal LIÉGEOIS en de eerste advocaat-generaal VANDENBRUWAENE zijn getuigen in deze zaak), nam procureur-generaal LIÉGEOIS bij toepassing van artikel 319 van het Gerechtelijk Wetboek een beschikking waarin advocaat-generaal VAN LERBERGHE werd aangeduid werden om hem te vervangen voor wat betreft het overleg, de opvolging en het nemen van de beslissingen in dit dossier⁷².

Beoordeling

De beslissing van de procureur-generaal om hem te laten vervangen door een andere magistraat voor het overleg, de opvolging en het nemen van de beslissingen in dit dossier is binnen het bestaande wettelijk kader een correcte beslissing. Ze getuigt van de nodige aandacht voor onpartijdigheid. De beslissing strookt met de gebruikelijke werkwijze bij de behandeling zaken voorrecht van rechtsmacht op het parket-generaal Antwerpen

Een betere oplossing zou zijn om de structurele mogelijkheid te voorzien dat in dergelijke gevallen de volledige behandeling van de zaak zou gebeuren in een ander rechtsgebied. Op die manier kan de zaak worden behandeld door een magistraat die op geen enkele manier een hiërarchische band heeft met de magistraat die zich laat vervangen. Dit kan het voorkomen van schijn van partijdigheid enkel ten goede kan komen. Het huidige wettelijke kader inzake voorrecht van rechtsmacht⁷³ laat dit echter niet toe.

Commissie van 3 magistraten – toezicht Cassatie

Met als bedoeling in alle sereniteit deze zaak te kunnen beoordelen, werd op initiatief van het parket-generaal te Antwerpen een commissie van drie magistraten samengesteld:

- eerste advocaat-generaal bij het hof van beroep te Brussel DE LENTDECKER
- advocaat-generaal bij het hof van beroep te Gent DE BRAUWERE
- advocaat-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen VAN LERBERGHE

In toepassing van artikel 326, §4, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek werd bij ministerieel besluit van 5 april 2013 aan voornoemde magistraten bij de respectievelijke hoven van beroep te Brussel en te Gent “de opdracht gegeven om het ambt van openbaar ministerie tijdelijk waar te nemen bij het hof van beroep te Antwerpen, teneinde deel uit te maken van de commissie van 3 magistraten ter behandeling van het gerechtelijk onderzoek ten laste van onbekende(n), in de zaak van wijlen Jonathan Jacob, alsmede van de strafzaak gekend onder notitienummer AN.32.L7.163/10”.

⁷¹ Procureur des Konings DAMS werd omwille van deze feiten tuchtrechtelijk vervolgd. In het kader van dit onderzoek wordt op deze problematiek niet verder ingegaan.

⁷² Beschikking dd. 20 maart 2013.

⁷³ Zie punt 2.

Er werd ook beslist dat het toezicht op de verdere afhandeling van deze zaak conform artikel 400 van het Gerechtelijk Wetboek zal uitgeoefend worden door de heer procureur-generaal bij het Hof van Cassatie.

Beoordeling

Met als doel de zaak in alle sereniteit te kunnen beoordelen is een commissie van drie magistraten samengesteld, onder supervisie van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie. Gelet op de commotie die ontstaan was in de nasleep van de Panoramareportage werd gezocht naar een oplossing om de rust te herstellen en om te proberen iedere perceptie van schijn van partijdigheid van het dossier weg te halen. Omdat het weghalen van het dossier uit Antwerpen binnen het huidige wettelijke kader juridisch problematisch is, lijkt de oplossing om twee magistraten te delegeren in de gegeven omstandigheden logisch.

Het initiatief van het parket-generaal te Antwerpen om de beoordeling in de procedure voorrecht van rechtsmacht over te laten aan een commissie van drie magistraten heeft volgens het parket-generaal toegelaten om de sereniteit rond de behandeling van de procedure voorrecht van rechtsmacht in grote mate te herstellen.

Met de keuze voor een uitzonderlijke werkwijze om zo iedere perceptie van schijn van partijdigheid van het dossier weg te halen, stelt men impliciet de normaal te volgen procedure voorrecht van rechtsmacht in vraag. Het is een duidelijke indicatie dat de huidige *procedure* van voorrecht van rechtsmacht *zelf* een risico op schijn van partijdigheid inhoudt.

Tot op heden kan nog steeds door niemand een eenduidig antwoord worden gegeven over de wijze waarop een gelijkaardige situatie dient te worden aangepakt (zal opnieuw een commissie van drie magistraten worden samengesteld?). Ondanks de commotie die rond dit dossier is ontstaan, heeft het parket-generaal te Antwerpen nog geen standpunt ingenomen over hoe men in de toekomst zal handelen in een gelijkaardige situatie.

Heropening gerechtelijk onderzoek

Op 26 februari 2013 vordert het parket-generaal de heropening van het gerechtelijk onderzoek waarin onderzocht werd of substituut-procureur des Konings DE LAET zich al of niet aan strafbare feiten had schuldig gemaakt, en dat door het parket-generaal bij gebreke aan voldoende bezwaren in hoofde van deze magistraat zonder gevolg was gerangschikt.

Het parket-generaal was van oordeel dat de heropening van het gerechtelijk onderzoek onvermijdelijk was omdat er vermoedens en/of aanwijzingen gerezen waren dat het omstandig proces-verbaal - bevattende een overzicht van al de ambtsverrichtingen door haar gesteld op 6 januari 2010 — dat substituut-procureur des Konings DE LAET op 4 maart 2010 opstelde, niet alle feitelijke gegevens bevatte m.b.t. de gebeurtenissen die zich op 6 januari 2010 voordeden en dat deze ontbrekende elementen een nieuw licht zouden kunnen werpen op de feiten die aanleiding gaven tot het overlijden van wijlen Jonathan JACOB.

Op 27 februari 2013 stelt de eerste voorzitter van het hof van beroep te Antwerpen ROZIE kamervoorzitter LIESENS opnieuw aan als kamervoorzitter-onderzoeksrechter om het gerechtelijk onderzoek verder te zetten.

Na de heropening van het onderzoek werden onder meer:

Procureur-generaal LIÉGEOIS en eerste advocaat-generaal VANDENBRUWAENE verhoord.
De relevante briefwisseling tussen de procureur des Konings te Antwerpen en het Parket-generaal te Antwerpen nagegaan.
Procureur des Konings DAMS, eerste substituut-procureur des Konings DE LAET, eerste substituut-procureur des Konings THEUNIS, eerste substituut-procureur des Konings MERLIN en onderzoeksrechter DE HOUS verhoord.
De ouders van Jonathan JACOB en de toenmalige burgermeester van Mortsel verhoord.
De verschillende bij de samenstelling van het dossier betrokken griffiers van onderzoeksrechter DE HOUS verhoord.
De justitieassistent verhoord die de ouders van Jonathan JACOB heeft bijgestaan bij het uitoefenen van hun inzage-recht in het strafdossier.

Nazicht gedaan van het dossier inzake het onderzoek naar het overlijden van Jonathan Jacob zoals het op kamer van inbeschuldigingstelling lag op 08/03/2013.

Het onderzoeksdossier inzake het overlijden van Jonathan JACOB in beslag genomen. op het kabinet van onderzoeksrechter DE HOUS op 08/03/2013.

Een plaatsbezoek gebracht aan het kabinet van eerste substituut-procureur des Konings DE LAET (nazicht computer – vaststellingen – overhandiging laptop) en werd de laptop van eerste substituut-procureur des Konings DE LAET uitgelezen.

Een plaatsbezoek gebracht aan burelen parket van de procureur des Konings Antwerpen voor:

- *inzage /inbeslagname administratief dossier van het parket inzake het onderzoek naar het overlijden van Jonathan JACOB;*
- *inzage mailverkeer leden van bepaalde leden van het parket voor de periode 06/01/2010 tot 31/03/2010 en van 22/02/2013 tot 07/03/2013.*

Het collocatiedossier van Jonathan JACOB op het parket Antwerpen nagezien.

Werd de stafdienst ICT van de FOD Justitie gevraagd om het e-mailverkeer van bepaalde leden van het parket van de procureur des Konings Antwerpen veilig te stellen en gebeurde nazicht op de server van justitie op het parket Antwerpen.

Een vergelijking gemaakt tussen het "relaas" en de "pro justitia".

De in het dossier Jonathan JACOB door het parket opgestelde documenten afgetoetst aan verschillende door het Antwerpse parket gebruikte modeldocumenten.

Een confrontatie georganiseerd tussen eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en onderzoeksrechter DE HOUS.

Op 3 mei 2013 is kamervoorzitter-onderzoeksrechter LIESENS van oordeel dat alle mogelijke en nuttige onderzoekshandelingen werden uitgevoerd. Het dossier wordt overgemaakt aan het parket-generaal te Antwerpen.

Bij kantschrift van 5 juni 2013 vordert het parket-generaal bijkomend onderzoek en wordt het origineel klachtendossier bij de Hoge Raad voor de Justitie overgemaakt aan kamervoorzitter-onderzoeksrechter LIESENS.

Hieraan gevolg gevend werden onder meer:

Eerste substituut-procureur des Konings VAN GIJSEL en advocaat-generaal bij het hof van beroep te Gent COTTYN (gewezen voorzitter van de Advies- en onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie) verhoord.

Op 21 juni 2013 maakt kamervoorzitter-onderzoekersrechters LIESENS het dossier over aan het parket-generaal.

Bij kantschrift van 24 september 2013 vordert het parket-generaal nogmaals bijkomend onderzoek (herverhoor procureur des Konings DAMS en eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en confrontatie).

Hieraan gevolg gevend werd onder meer:

*Procureur des Konings DAMS en eerste substituut-procureur des Konings DE LAET verhoord.
Een confrontatie georganiseerd tussen eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en procureur des Konings DAMS.*

Op 4 oktober 2013 maakt kamervoorzitter-onderzoeksrechter LIESENS het dossier voor een laatste maal over aan het parket-generaal.

Beoordeling:

De gestelde onderzoekshandelingen lijken logisch en, gelet op het feit dat door het parket-generaal tot tweemaal toe bijkomend onderzoek werd gevorderd, in globo te zijn gesteld binnen een aanvaardbare termijn (27 februari 2013 tot 4 oktober 2013)..

De toepasselijke procedures lijken te zijn gevolgd.

Tweede seponeringsbeslissing

Op 28 oktober 2013 beslist de commissie van 3 magistraten:

- dat ten opzichte van eerste substituut-procureur des Konings DE LAET geen aanleiding tot strafvervolgung bestaat;
- dat er geen ernstige aanwijzingen van schuld voorhanden zijn van aard om X nader te identificeren.

De commissie motiveert haar beslissing als volgt:

*“Overwegende dat tegen 1e verdachte⁷⁴ wat de tenlasteleggingen A en B betreft generlei bezwaren gerezen zijn;
 Uit de punctuele ontleding van de inhoud van het beweerde relaas der feiten van 4 maart 2010 dat door de klagers (ouders van wijlen Jonathan JACOB) zou overgeschreven zijn, en de verhoren daarover blijkt dat het niet om een volledige letterlijke overschrijving gaat en dat bepaalde tekstfragmenten niet stroken met de normaal door het parket gehanteerde stijl. Uit het verder onderzoek (naar computer, data, bewegingen van het dossier enz.) blijkt de verwisseling van het document evenmin te bewijzen. De onderzoeksrechter DE HOUS, die de leiding had van het gerechtelijk onderzoek, bevestigt dat het document met hoofding "Pro Justitia" het stuk is dat oorspronkelijk in het dossier werd ingebracht, en zijn verklaring wordt ondersteund door de verklaring van griffier DENEIRE die het document "relaas der feiten" dat volgens de klagers in het dossier zou gezeten hebben nooit gezien heeft.
 Bij herverhoor hebben partijen hun eerder afgelegde verklaring bevestigd.
 Eerste verdachte is zeer formeel enkel een Pro Justitia en nooit een document met als titel "relaas der feiten" te hebben opgesteld. Het is trouwens ook totaal onlogisch dat er een relaas zou geweest zijn van 4 maart 2010 en ook een Pro Justitia van dezelfde datum. Trouwens bij verder doorgedreven onderzoek van zowel de PC als de laptop van eerste verdachte werd enkel een Word-document aangetroffen met de bestandsnaam "Pro Justitia Jacob Jonath.doc". Nergens werd een spoor gevonden van een document met de titel "Relaas...".
 Overwegende dat tegen 2de verdachte⁷⁵ er geen ernstige aanwijzingen van schuld voorhanden zijn waardoor X nader zou dienen geïdentificeerd te worden.”*

Beoordeling

Het komt de Hoge Raad voor de Justitie niet toe een oordeel te vellen over de inhoud van de genomen beslissing. De commissie van drie magistraten komt na een onderzoek à charge en à décharge tot een gelijklopende eindconclusie betreffende eerste substituut-procureur des Konings DE LAET als bij het eerste beoordeling door de procureur-generaal. Er bestaat geen aanleiding tot strafvervolgung. De commissie is ook uitdrukkelijk van oordeel dat er geen ernstige aanwijzingen van schuld voorhanden zijn van aard om X nader te identificeren. Door het ontbreken van sluitend bewijs dat een stuk uit het dossier werd vervangen, gewijzigd of weggenomen, lijkt dit een logische beslissing.

De commissie neemt in haar beslissing de motieven op die aan de grondslag liggen van haar beslissing. Deze transparantie kan enkel worden toegejuicht. In de motivering van de beslissing ligt de focus van de commissie enkel op de elementen die kunnen leiden tot de buitenvervolginstelling. Dit is logisch te verklaren door het feit dat men in deze beslissing motiveert waarom men niet vervolgt.

⁷⁴ Eerste substituut-procureur des Konings DE LAET

⁷⁵ het betreft hier de zg. "X"

5. AANBEVELINGEN VOORRECHT VAN RECHTSMACHT

Aan de wetgever wordt aanbevolen om:

- 01/01** Het verouderde systeem van voorrecht van rechtsmacht aan te passen en een systeem van vervolging, onderzoek en berechting van magistraten te voorzien dat aansluit bij de gemeenrechtelijke procedures en dus afstappen van de bevoegdheid in eerste en laatste aanleg van de hoven van beroep.

Hierbij dient men er voor te zorgen dat:

- het op gang brengen van de strafvordering een exclusieve bevoegdheid van het openbaar ministerie blijft;
- vervolging, onderzoek en berechting gebeurt in een ander gerechtelijk arrondissement dan dat waar de beschuldigde magistraat werkzaam is.

De systemen van berechting en vervolging van magistraten in de ons omringende landen kunnen dienen als leidraad en inspiratie voor een hervorming dienen.

- 01/02** De lijst van personen die voorrecht van rechtsmacht genieten te beperken.

Aan het parket-generaal te Antwerpen wordt aanbevolen om:

- 01/03** Te zorgen voor duidelijkheid over hoe, wanneer, door wie en waarom van de normale procedure van vervolging en onderzoek tegen magistraten kan worden afgeweken.

- 01/04** Duidelijk te maken wanneer en hoe een magistraat verslag moet uitbrengen over het eigen handelen, en in welke vorm.

6. INTERNE BEHEERSING VAN HET DOSSIERBEHEER IN EEN GERECHTELIJK ONDERZOEK IN DE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG ANTWERPEN

De kernvraag in het dossier voorrecht van rechtsmacht lastens substituut-procureur des Konings DE LAET heeft betrekking op het verwijderen, vervangen of wijzigen van een stuk uit het gerechtelijk dossier. Dit heeft de Hoge Raad voor de Justitie er toe aangezet het huidige dossierbeheer in een gerechtelijk onderzoek in de rechtbank van eerste aanleg nader te onderzoeken.

6.1. Onderzoeksopzet en methode

De Hoge Raad voor de Justitie heeft onderzocht of het (administratief) interne beheersingssysteem binnen de afdeling onderzoek in de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen redelijke zekerheid biedt zodat het risico op het verdwijnen, toevoegen of wijzigen van stukken uit het dossier is beheerst?

Het COSO 2013-raamwerk werd gebruikt als het internationaal erkend referentiekader.

Tijdens dit onderzoek zijn de volgende onderzoekstechnieken aangewend:

Interviews

Er is geopteerd voor de techniek van het semigestructureerd interview. Bij dergelijke interviews wordt een reeks standaardvragen doorlopen die tijdens het interview zelf worden aangevuld met relevante bijvragen⁷⁶.

Er werden 7 personen geïnterviewd:

- 1 afdelingsprocureur
- 3 eerste substituten-procureur des Konings
- 1 parketsecretaris bureel G
- 1 adjunct-parketsecretaris bureel G
- De deken van de onderzoeksrechters
- De deken van de griffiers van het onderzoek

Deze personen werden gericht geselecteerd op basis van hun rol in het administratieve proces.

Observatie

Tijdens de observaties zijn volgende plaatsen bezocht:

- De afdeling onderzoek van de REA Antwerpen, en in het bijzonder:
 - De griffie van het onderzoek
 - De balie van de griffie van het onderzoek
 - De inzageruimte van de griffie van het onderzoek
 - Het kabinet van de deken van het onderzoek
- Het bureel G van het parket en toebehoren

⁷⁶ De vragen en de bijhorende antwoorden zijn opgeslagen in de elektronische werkmappen.

Documentenstudie

Volgende stukken werden onderzocht en geanalyseerd:

- Het dossier voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET
- Richtlijnen en omzendbrieven inzake dossierbeheer⁷⁷
- Relevante wetgeving
- Beschikbare uitgeschreven interne werkprocessen parket
- Beschikbare vademecums parket
- JIOR handleiding⁷⁸
- Willekeurige selectie uit JIOR en REA/TPI⁷⁹
- Outprint uit REA/TPI m.b.t. het dossier Jonathan JACOB.

Analytische informatie

- BPM- procesbeschrijving “gerechtelijk onderzoek” die werd gevalideerd tijdens de interviews⁸⁰
- Vergelijking van de richtlijnen en omzendbrieven met de beschikbare documenten
- Analyse van de procesbeschrijving met het gevolgde proces.

6.2. Het administratief proces van het gerechtelijk onderzoek

Start van het gerechtelijk onderzoek

Een gerechtelijk onderzoek kan op vijf manieren starten:

1. Artikel 59 van het Wetboek van Strafvordering: de onderzoeksrechter vat zichzelf bij een vaststelling van een misdaad of een wanbedrijf op heterdaad;
2. Artikel 193 van het Wetboek van Strafvordering : de correctionele rechtbank verwijst, na zich onbevoegd te hebben verklaard om kennis te nemen van een feit dat als wanbedrijf aanhangig was middels een rechtstreekse dagvaarding maar een misdaad blijkt te zijn, door naar de onderzoeksrechter⁸¹;
3. Artikel 63 van het Wetboek van Strafvordering : klacht met stelling van burgerlijke partij;
4. Vordering door het parket tot het instellen van een gerechtelijk onderzoek in toepassing van de artikelen 47, 54, 60, 61, 64 en 138 van het Wetboek van Strafvordering of een vordering in de zin van art. 4 § 1, 2de lid, Probatiwewet;
5. Artikel 28septies van het Wetboek van Strafvordering: De zogenaamde mini-instructie waarin het evocatierecht door de onderzoeksrechter is voorzien.

In het kader van dit onderzoek ligt de focus op de twee meest voorkomende vormen, namelijk:

- Het gerechtelijk onderzoek na klacht met stelling van burgerlijke partij;
- Het gerechtelijke onderzoek na vordering door het parket.

In beide gevallen werd uitgegaan van een dossier zonder aangehouden.

Interne richtlijnen voor het administratief proces

Er is nagegaan of naast de bepalingen uit het Wetboek van Strafvordering die een impact hebben op het dossierbeheer in het kader van een gerechtelijk onderzoek, interne richtlijnen voor het administratief proces aanwezig zijn.

⁷⁷ In het bijzonder de omzendbrieven van de Procureur-generaal te Antwerpen dd. 2 april 1999 inzake de samenstelling van strafrechtelijke dossiers (omzendbrieven 2/99 en 3/99) en dd. 19 februari 1975 betreffende de samenstelling der strafdossiers (omzendbrief 14/75) + navolgende dienstbrieven.

⁷⁸ JIOR is een informatica-applicatie voor de onderzoeksrechters en hun griffiers.

⁷⁹ REA/TPI is de informatica-applicatie voor de parketten en rechtbanken eerste aanleg.

⁸⁰ Zie bijlage bij dit verslag.

⁸¹ Sinds art. 3, 3de lid wet verzachtende omstandigheden is dit zeer uitzonderlijk.

Het openbaar ministerie heeft richtlijnen, die doorgaans in overleg met de onderzoeksrechters zijn tot stand gekomen. Meer specifiek gaat het om:

- Dienstnota nr. 45/2008, strafrechtelijk dossier-samenstelling, Omzendbrief 3/99-2/99 inzake de samenstelling van strafdossiers, Omzendbrief 14/75 met dienstbrieven C 57/10-2, Dienstnota nr. 42/88;
- Instructiedocumenten van het bureel G.

De rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen heeft geen eigen richtlijnen voor de samenstellingen en het beheer van een dossier bij een gerechtelijk onderzoek⁸². De rechtbank beschikt wel over de bestaande richtlijnen van het parket.

*Administratief proces met als startpunt art. 63 Wetboek van Strafvordering (klacht met burgerlijke partijstelling)*⁸³

Het administratief proces begint bij de balie van de griffie van het onderzoek. Volgende stappen zijn geïdentificeerd:

1. Bij de griffie van het onderzoek wordt een klacht met burgerlijke partijstelling neergelegd. Dit is een ondubbelzinnige wilsverklaring die in beginsel aan geen vormvereisten onderworpen is. Dit gebeurt doorgaans schriftelijk maar kan ook mondeling. De afdeling onderzoek van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen vraagt steeds om een schriftelijke klacht met uitleg van de feiten en wat het vermeend misdrijf is. De onderzoeksrechter tweede van dienst ontvangt de klacht.
2. Wanneer er nog geen gerechtelijk onderzoek loopt, dient de burgerlijke partij een borg te betalen (art. 86, lid 1, koninklijk besluit van 27 april 2007)⁸⁴. Deze borg wordt teruggegeven indien de verdachte schuldig wordt verklaard.
3. De onderzoeksrechter tweede van dienst stelt proces-verbaal op van de burgerlijke partijstelling. Dit wordt de facto opgesteld door de griffier.
4. Proces-vervaal van de burgerlijke partijstelling wordt opgestuurd naar het G-bureel van het parket van de procureur des Konings. Dit gebeurt fysiek via de kar 'Griffie onderzoek'.
5. Het proces-verbaal wordt door het G-bureel ingeschreven in het register burgerlijke partijstellingen.
6. Bureel G voert de gegevens in het informaticasysteem REA/TPI in.
7. Bureel G geeft een notitienummer en maakt de (roze) werkkaft aan.
8. Het dossier wordt door het G-bureel aan de bevoegde parketmagistraat voorgelegd.
9. De parketmagistraat maakt een plicht aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg voor de aanduiding van een onderzoeksrechter. In dit verzoekschrift kan gevraagd worden om een specifieke onderzoeksrechter aan te duiden. De voorzitter heeft deze taak gedelegeerd aan de deken van het onderzoek. Deze plicht wordt uitgeschreven in het REA/TPI-systeem aan 'GRVZ'⁸⁵;
10. Bij retour van de 'voorzitter'⁸⁶ wordt de onderzoekskaft aangemaakt en kan het onderzoeksnummer worden toegevoegd. De hoofdkaft is de bruine kaft, en dit ongeacht het startpunt van het gerechtelijk onderzoek, die doorgaans volgende zaken bevat:
 - PV's
 - Groene vordering magistraat indien gerechtelijk onderzoek na vordering
 - Blauwe kaft (identiteit benadeelde)
 - Grijs kaft (onverenigbaarheden)

⁸² Kabinet voorzitter van REA Antwerpen aan voorzitter bijzonder onderzoek d.d. 02/07/2014, *Bijzonder onderzoek Jonathan Jacob*, REF: VAOC-4-11/2014-36.

⁸³ Zie bijlage voor een schematische voorstelling van dit proces.

⁸⁴ De verplichting geldt in politiezaken, correctionele zaken en voor misdaden valsheid in geschriften en gebruik van valse stukken. In beginsel bepaalt de onderzoeksrechter ad hoc de hoogte van de consignatie maar doorgaans hanteert de griffie tarieven. De partij die het onderzoek op gang brengt blijft verantwoordelijk voor de kosten (art. 162 Sv.).

⁸⁵ Dit is de meest courante procedure. Uitzonderlijk komt er een BP-stelling op het parket toe die toch al vergezeld is met een beschikking van aanduiding van een onderzoeksrechter.

⁸⁶ Dit kan enkele weken duren.

11. De bruine kافت wordt overgezonden aan de griffie van het onderzoek, in casu het desbetreffende onderzoekskabinet. De griffier voegt de volgende mappen toe:
 - Experten
 - Identiteit gerechtelijk verleden
 - Technische vaststellingen
 - Varia
12. De griffier van het onderzoekskabinet voert de gegevens in JIOR in en ontvangt en registreert alle navolgende documenten.
13. Tijdens het gerechtelijk onderzoek communiceert het parket met de onderzoeksrechter via zogenaamde Kwaliteitsmodel Onderzoek (KMO) kantschriften⁸⁷.
14. Indien de onderzoeksrechter meent dat hij alle nodige onderzoeksdadn heeft gesteld, wordt een beschikking tot mededeling opgesteld. Pas op dit moment wordt het dossier, indien het een dossier is zonder aangehoudenen, volledig genummerd en geïventariseerd. Normaal wordt elk blad genummerd met uitzondering van het gerechtelijk verleden en de deskundigenverslagen. Het dossier wordt overgezonden met de kar 'Griffie onderzoek' naar het G-bureel.
15. Het G-bureel ontvangt het dossier, voegt de nodige kantschriften toe en registreert het dossier in het REA/TPI-systeem.
16. Het dossier wordt via het G-bureel voorgelegd aan de parketmagistraat titularis die een eindvordering opmaakt.
17. De eindvordering wordt voorgelegd aan de parketmagistraat-viseur.
18. Indien geen opmerkingen vanwege de viseur dan wordt het dossier met eindvordering via het G-bureel weer overgezonden naar de griffie van het onderzoek
19. De griffie onderzoek draagt het dossier over voor de regeling rechtspleging.
20. Het dossier gaat in de kar 'Raadkamer'.

Administratief proces met als startpunt de vordering door het parket⁸⁸

Het bovenstaande proces is in de beginfase afwijkend aan het administratieve proces met vordering door het parket. De eerste stappen van het gerechtelijk onderzoek met vordering zijn:

1. De parketmagistraat vordert de onderzoeksrechter. Deze vordering is aan geen vormvereisten onderworpen en kan zowel schriftelijk als mondeling.⁸⁹ In de praktijk gebeurt de initiële vordering doorgaans met een groen formulier dat volgende elementen bevat:
 - Feiten (Plaats, datum, eventueel kwalificatie en vermelding van een of meerdere verdachten);
 - Dag- en naamtekening door de vorderende magistraat.
2. De gegevens worden door het G-bureel in het REA/TPI-systeem ingevoerd. De applicatie geeft automatisch een notitienummer en onderzoeksnummer. De samenstelling van het dossier is zoals hierboven beschreven.

⁸⁷ In de meest eenvoudige situatie stuurt het parket een KMO 1 na 10 maanden, waarna het G-bureel een KMO 2 (titularis) naar de behandelende parketmagistraat stuurt, gevolgd door een KMO 3 (zonder vordering) door de behandelende magistraat. In dit geval gaat het onderzoek zoals gewenst. De titularis kan via KMO 4 een sturende vordering maken of via KMO 5 een vordering tot afsluiting dossier. De onderzoeksrechter kan een strijdige beslissing afleveren. Wanneer een dossier voor eindvordering wordt afgeleverd dan wordt dit vergezeld door een KMO 6.

⁸⁸ Zie bijlage voor een schematische voorstelling van dit proces.

⁸⁹ Het Wetboek van Strafvordering bepaalt geen bijzondere vormvoorschriften voor de vordering van het openbaar ministerie waarbij een gerechtelijk onderzoek bij de onderzoeksrechter wordt ahangig gemaakt. Dit kan om het even welke akte zijn waaruit de wil van het openbaar ministerie blijkt om de onderzoeksrechter te vatten (Cass. 17 juni 1986, Arr.Cass. 1985-86, 1429).

7. VASTSTELLINGEN DOSSIERBEHEER

Tijdens dit onderzoek zijn volgende vaststellingen gedaan:

1. Er is geen systeem voor interne beheersing van het dossierbeheer in de afdeling onderzoek van de rechtbank van eerste aanleg en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen. Er is weinig of geen aandacht voor een goed dossierbeheer, het risicobewustzijn is onvoldoende aanwezig binnen de organisatie en er bestaat bij velen een probleem van mentaliteit (o.m. onvoldoende keten- en kwaliteitsgericht denken, terughoudendheid t.a.v. verandering).
2. De afdeling onderzoek van de rechtbank van eerste aanleg en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen beschikken niet over een gestructureerd plan voor documentenbeheer dat afgestemd is op het algemeen strategisch plan van de rechtbank/parket.
3. Er bestaat geen formeel document met duidelijke doelstellingen voor documentenbeheer.
4. Er wordt geen risicoanalyse gedaan inzake documentenbeheer.
5. Er bestaan verschillende registratieapplicaties naast elkaar (REA/TPI en JIOR).
6. De applicatie JIOR heeft verschillende functionaliteiten die niet of zelden gebruikt worden.
7. Soms worden documenten uit de applicatie JIOR afgeprint en met de hand ingevuld. Hierdoor wordt niet in de applicatie zelf geregistreerd.
8. Meerdere respondenten geven aan dat niet alle dossierbewegingen worden geregistreerd. Op regelmatige basis zijn dossiers voor bepaalde tijd zoek en komen ze niet aan op hun bestemming. Dossiers worden soms intern meegegeven zonder registratie (van onderzoek naar parket of intern binnen het parket).
9. De bestaande registratiesystemen van de sectie onderzoek van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen lijken niet voldoende om de plaats van een dossier te kunnen vaststellen. Tijdens een door ons uitgevoerde test konden de respondenten niet zeggen waar het dossier zich op dat moment bevond.
10. Er zijn geen specifieke regels over hoe lang registers van de afdeling onderzoek dienen bijgehouden te worden, noch hoe deze dienen te worden gearhiveerd. Tijdens een van de testen wist de respondent niet waar registers werden bijgehouden of hoe lang ze dienden bijgehouden te worden.
11. Meerdere respondenten maken melding van het feit dat er geen uniformiteit inzake documentenbeheer bestaat tussen de verschillende onderzoekskabinetten (onder meer verschil in samenstelling dossiers, wijze van inventariseren, enz.). Dit wordt door de afdeling onderzoek bevestigd.
12. Stukken worden, om diverse redenen, heel lang niet of onduidelijk genummerd. Meerdere respondenten geven aan dat dit problematisch is.
13. Dossiers worden, om diverse redenen, heel lang niet of onvolledig geïnventariseerd. Dossiers verlaten soms de afdeling onderzoek zonder inventaris. Meerdere respondenten geven aan dat dit problematisch is.
14. Er is geen expliciet toezicht op personen die dossiers komen inkijken op de sectie onderzoek.
15. Dossiers worden risicovol vervoerd waardoor de kans op verlies, schade of verdwijning van documenten reëel is.
16. Het G-bureel van het parket beschikt over eigen instructiedocumenten voor het documentenbeheer in het kader van een gerechtelijk onderzoek.
17. Alle dossiers zijn momenteel samengesteld uit papieren documenten. Dit is enerzijds zeer arbeidsintensief en anderzijds zeer risicovol. Zo geven respondenten aan dat door de omvang van de dossiers deze moeilijk te binden, te vrijwaren van schade en te ordenen zijn.
18. Meerdere respondenten melden dat zij voorstander zijn van digitalisering. Het argument hiervoor is dat het dossierbeheer niet meer aangepast is aan de huidige evolutie van de maatschappij.
19. Er is momenteel een digitaliseringsinitiatief JUSTSCAN lopende. Zowel bij het parket als op de sectie onderzoek zeggen meerdere respondenten dat zij de toegevoegde waarde hier niet van zien. Hiernaast melden zij hiervoor over te weinig mensen en middelen te beschikken.

8. AANBEVELINGEN DOSSIERBEHEER

Aan wetgever, uitvoerende macht en colleges (parket en zetel) wordt aanbevolen om:

- 02/01** De modernisering en digitalisering van het dossierbeheer binnen de rechterlijke organisatie te bevorderen en te faciliteren en om het systeem te enten op de actuele noden van de rechterlijke organisatie met oog voor de volledige keten (politiediensten, gevangenissen, enz.).

Aan parket en sectie onderzoek van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen wordt aanbevolen om:

- 02/02** Een interne beheersingssysteem te implementeren.
- 02/03** Een gestructureerd plan voor documentenbeheer te maken dat afgestemd is op het algemeen strategisch plan.
- 02/04** Doelstellingen voor documentenbeheer op te stellen.
- 02/05** Te voorzien in een risicoanalyse in het kader van dossierbeheer.
- 02/06** Duidelijk te bepalen hoe lang, hoe en waar registers dienen bijgehouden te worden.
- 02/07** Het gebruik van de functies van de huidige applicaties te proberen optimaliseren.
- 02/08** Te onderzoeken hoe de verschillende computerapplicaties van de sectie onderzoek en het parket beter op elkaar afgestemd kunnen worden.
- 02/09** Een transparant, effectief en uniform registratie- en monitoringssysteem voor dossiers te ontwikkelen.
- 02/10** De samenwerking voor dossierbeheer tussen parket en de sectie onderzoek te intensifiëren en dit met het oog op het uniformiseren van het dossierbeheer.
- 02/11** Dossiers dienen op ieder ogenblik een up-to-date inventaris hebben.
- 02/12** Te zorgen voor aangepast toezicht bij de inzage van dossiers.
- 02/13** Te zorgen voor een aangepast transport van de dossiers zodat het risico op verlies of schade van dossiers wordt beheerst.
- 02/14** De aandacht voor goed dossierbeheer en risicobewustzijn te stimuleren en om het ketendenken en samenwerking te bevorderen.

9. BESLUIT

In het bijzonder onderzoek werd onderzocht:

- of de huidige regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht nog actueel en effectief zijn en of ze nog te verantwoorden zijn in onze hedendaagse maatschappij;
- hoe de huidige regels betreffende het voorrecht van rechtsmacht zich verhouden ten aanzien van de schijn van partijdigheid;
- of de vigerende regels werden gerespecteerd in de procedure voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET en X;
- of het (administratief) interne beheersingssysteem binnen de afdeling onderzoek in de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en het parket bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen redelijke zekerheid biedt zodat het risico op het verdwijnen, toevoegen of wijzigen van stukken uit het dossier is beheerst.

Voorrecht van rechtsmacht

Het huidige systeem van voorrecht van rechtsmacht voor magistraten is niet meer aangepast aan de hedendaagse realiteit en de evolutie die onze maatschappij en justitie hebben doorgemaakt. Wanneer men de toets van de vergelijking met onze buurlanden maakt, kan enkel worden vastgesteld dat het Belgische systeem voorbijgestreefd is. In zijn huidige vorm heeft dit systeem, dat sinds 1808 in een bijna ongewijzigde vorm van toepassing is, dan ook geen legitimiteit meer. Een aanpassing dringt zich op.

Het huidige gemeenrechtelijke systeem biedt voldoende garanties op een onpartijdige en serene rechtsbedeling. De procedures voor vervolging en onderzoek tegen magistraten dienen dan ook aan te sluiten bij deze gemeenrechtelijke procedures. Het op gang brengen van de strafvordering dient wel de exclusieve bevoegdheid van het openbaar ministerie te blijven om zo het risico te ondervangen op tergende en roekeloze vervolging, onder meer met de bedoeling om de normale rechtsgang te belemmeren. Hiernaast dient ook de lijst van personen die voorrecht van rechtsmacht genieten te worden beperkt.

Bij de toepassing van de vigerende wetgeving in het dossier voorrecht van rechtsmacht lasten eerste substituut-procureur des Konings DE LAET is vastgesteld dat bepaalde stappen in de normale procedures niet werden gevolgd en dat geopteerd is voor een bijzondere regeling (commissie van 3 magistraten). Er is voor deze bijzondere regeling gekozen om de sereniteit van het onderzoek te bewaren. Voor de ongeïnformeerde buitenstaander kan dit echter als een kunstgreep worden gepercipieerd of als een teken dat het niet mogelijk is om via de normale procedure tot onpartijdige beslissing te komen. Hierdoor kan, in tegenstelling tot de doelstelling van deze bijzondere regeling, een schijn van partijdigheid ontstaan. De Hoge Raad voor de Justitie is van oordeel dat dit een indicatie is dat de normale procedure voorrecht van rechtsmacht klaarblijkelijk niet voldoet om de nodige garanties inzake sereniteit van het onderzoek te garanderen. Dit is een duidelijke indicatie dat de huidige *procedure* van voorrecht van rechtsmacht *zelf* een risico op schijn van partijdigheid inhoudt.

Dossier voorrecht van rechtsmacht lasten eerste substituut-procureur des Konings DE LAET

Tijdens het bijzonder onderzoek is gebleken dat in het dossier voorrecht van rechtsmacht lastens eerste substituut-procureur des Konings DE LAET de geldende regels van de procedure voorrecht van rechtsmacht lijken te zijn gerespecteerd.

De niet gebruikelijke werkwijze om bijna twee maanden na de feiten een magistraat een proces-verbaal te laten opstellen over het eigen handelen, werd verantwoord door de uitzonderlijke omstandigheden waarmee men werd geconfronteerd in combinatie met de vrees voor het stellen van nietige onderzoekshandelingen.

De keuze om de beoordeling in de procedure voorrecht van rechtsmacht over te laten aan een commissie van drie magistraten onder supervisie van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie was ingegeven door de nood aan sereniteit en de wil om iedere perceptie van schijn van partijdigheid weg te nemen.

De Hoge Raad voor de Justitie is van oordeel dat het aangewezen is om structurele lessen te trekken uit wat is gebeurd en te zorgen voor duidelijkheid over hoe, wanneer, door wie en waarom en in welke omstandigheden van de gebruikelijke werkwijzen inzake de procedure van vervolging en onderzoek tegen magistraten kan worden afgeweken. Het moet ook duidelijk zijn wanneer en hoe een magistraat verslag moet uitbrengen over het eigen handelen, en in welke vorm dit moet gebeuren.

Dossierbeheer gerechtelijk onderzoek

Er is geen interne beheersingssysteem inzake dossierbeheer bij het parket en de sectie onderzoek van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen. Een duidelijk symptoom hiervan is het gebrek aan uniformiteit tussen de verschillende (onderzoeks-) kabinetten.

De enige gedeeltelijke instructies inzake documentenbeheer die bestaan bevinden zich bij het parket.

Een belangrijke conclusie van dit onderzoek is dat het huidige documentenbeheer een risico kan inhouden op het verdwijnen, toevoegen of wijzigen van stukken uit dossier. Op elk moment kan een stuk worden toegevoegd of verwijderd. Voor een goed functionerend rechtssysteem is het essentieel dat dit wordt aangepakt.

De verantwoordelijkheid voor deze situatie is gedeeld. Er is zowel een probleem van onvoldoende aandacht, van gebrek aan risicobewustzijn, van ingesteldheid (o.m. onvoldoende keten- en kwaliteitsgericht denken, terughoudendheid t.a.v. verandering), als een probleem van onvoldoende en adequate middelen.

Een digitalisering en modernisering van het dossierbeheer dringt zich dan ook op. De Hoge Raad voor de Justitie roept dan ook de wetgever, de uitvoerende macht en de colleges (parket en zetel) op om de modernisering en digitalisering van het dossierbeheer te bevorderen en te faciliteren.

10. BIJLAGE

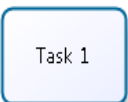

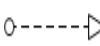

SCHEMATISCHE VOORSTELLING ADMINISTRATIEF PROCES GERECHTELIJK ONDERZOEK

Legende

Ter verduidelijking van de bovenstaande informatie is een BPM-beschrijving gemaakt van de bovenstaande processen.

De lezer merkt in de twee afzonderlijke blokken twee verschillende startpunten op. Het startpunt is bij de klacht met BP afhankelijk van een boodschap van de griffie van het onderzoek, namelijk het proces-verbaal van de burgerlijke partijstelling, terwijl in het gerechtelijk onderzoek met vordering de start afhankelijk is van een boodschap van de parketmagistraat, namelijk de feitelijke vordering.

Volgende symbolen worden in de procesbeschrijvingen gebruikt:

1. = Start op basis van een boodschap
2. = Einde met een boodschap voor iemand anders
3. = Een activiteit
4. = Een gateway (Ja/Nee)
5. = Een parallele gateway (gelijktijdige gebeurtenissen)
6. = Een Informatiestroom
7. = Een Sequensstroom (verbinding van opvolgende activiteiten)

Schema met klacht BP en vordering

Hierna zijn de stroomdiagrammen weergegeven van het administratieve proces bij het gerechtelijk onderzoek:

- na klacht met stelling van burgerlijke partij
- na vordering door het parket

Deze diagrammen zijn onderverdeeld in verschillende stroken, de zogenaamde *zwembanen*.

Het doel van deze werkwijze is om duidelijk het onderscheid te maken tussen de verschillende entiteiten. De *zwembanen* zijn van elkaar gescheiden omdat dit verschillende organisaties of onderdelen van een organisatie zijn.

